

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Vybraná díla Veroniky Válkové se zaměřením
na téma středověku a jejich didaktické využití
na 2. stupni základní školy

Vypracovala: Milena Pokorná
Vedoucí práce: PhDr. Milan Pokorný, Ph.D.
České Budějovice 2024

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vybranými díly Veroniky Válkové z edice *Kouzelný atlas putování časem* (*Karel IV., Husité, Vikingové a Svatý Václav*). Teoretická část se zaměřuje na vývoj historické prózy pro děti a mládež, následují kapitoly o spisovatelce, její tvorbě a podrobné analýze zvolených knih. Praktická část se zabývá didaktickou stránkou tématu, tedy tvorbou pracovních listů a jejich využitím na druhém stupni základní školy.

Abstract

This bachelor's thesis deals with selected works from an edition called *A Magical Atlas of Time Travel* (*Charles IV, Hussites, Vikings and Saint Wenceslas*) by Veronika Válková. Theoretical part focuses on development of historical prose for children and youth, followed by the chapters about the author, her literary work and detailed analysis of chosen books. Practical part copes with main theme from didactic point of view, therefore creating worksheets and using them in lower secondary school.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma *Vybraná díla Veroniky Válkové se zaměřením na téma středověku a jejich didaktické využití na 2. stupni základní školy* vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Milana Pokorného, Ph.D., pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21. 4. 2024

.....
Milena Pokorná

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování panu PhDr. Milanu Pokornému, Ph.D, za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž děkuji Mgr. Anetě Šmídové, vyučující dějepisu na Církevní základní škole v Českých Budějovicích, jež mi umožnila vést hodinu její třídy a získat potřebné informace pro praktickou část.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 HISTORICKÁ PRÓZA PRO DĚTI A MLÁDEŽ	2
1.1 Historismus v literatuře.....	2
1.2 Počátky historické prózy pro děti a mládež	2
1.3 Vývoj v první polovině 20. století	3
1.4 Šedesátá léta.....	5
1.5 Období normalizace	6
1.6 Od roku 1989 k současnosti.....	8
2 VERONIKA VÁLKOVÁ.....	11
2.1 Životopis	11
2.2 Beletrie pro děti	11
2.3 Populárně-naučná a odborná tvorba	12
2.4 Bářin kouzelný atlas.....	13
3 ANALÝZA A INTERPRETACE SÉRIE KOUZELNÝ ATLAS PUTOVÁNÍ ČASEM.....	14
3.1 Základní údaje.....	14
3.2 Kompozice	14
3.3 Jazyková výstavba	15
3.4 Čas a prostor	16
3.5 Charakteristika Barbory Holečkové.....	17
3.6 Motivy.....	18
3.7 Představení vybraných děl	18
3.7.1 Karel IV.: Únos v Paříži.....	18
3.7.2 Husité: Dobrodružství s práčetem.....	19
3.7.3 Vikingové: Záhada rohatých přileb.....	20
3.7.4 Svatý Václav: Vraždou to nekončí.....	20

4	PRAKTICKÁ ČÁST	22
4.1	Cíle praktické části.....	22
4.2	Tvorba pracovních listů	23
4.3	Zhodnocení práce s dětmi	24
4.3.1	Pracovní list: Karel IV.....	25
4.3.2	Pracovní list: Husité.....	26
4.3.3	Pracovní list: Vikingové.....	28
4.3.4	Pracovní list: Svatý Václav	29
4.4	Dotazník.....	31
	ZÁVĚR	34
	ZDROJE.....	36
	SEZNAM OBRÁZKŮ	40
	SEZNAM PŘÍLOH.....	41

ÚVOD

Hlavním tématem bakalářské práce je tvorba české spisovatelky Veroniky Válkové, pozornost je věnována vybraným dílům z edice *Kouzelný atlas putování časem*, konkrétně se jedná o knihy, jejichž příběhy jsou časově zasazeny do období středověku (*Karel IV.: Únos v Paříži*, Grada 2011; *Husité: Dobrodružství s práčetem*, Grada 2012; *Vikingové: Záhada rohatých přileb*, Grada 2015; *Svatý Václav: Vraždou to nekončí*, Grada 2015).

Veronika Válková pochází z Prahy, v současné době vyučuje dějepis a latinu na gymnáziu. Dobrodružné výpravy Barbory Holečkové jsou její nejúspěšnější prací, které se věnuje přes dvacet let. Série obsahuje celkem třicet publikací a zdaleka není u konce. Jedná se o prózu inspirovanou skutečnou historií, v níž hlavní hrdinka Bára cestuje pomocí kouzelného atlasu do různých míst a dob, stává se svědkem oblíbených i méně známých událostí, které tvořily české i světové dějiny. Například putuje s vikingskými loděmi napříč Evropou, setkává se s egyptským faraonem, pluje po moři s piráty, poznává Marii Terezii, stává se svědkem vzniku Československé republiky nebo se účastní husitských válek.

Samotnému představení autorky předchází teoretická část věnovaná vývoji historické prózy pro děti a mládež. Věnuje se definici historismu v literatuře, následují kapitoly o proměnách tohoto žánru od počátků v 70. letech 19. století do současné doby s příklady nejvýznamnějších představitelů. V monografické části věnované Veronice Válkové mají nejvíce prostoru vybrané díly ze zmíněné série. Základní údaje doplňuje analýza a interpretace textů, rozebrány jsou kompozice, jazyková výstavba, čas, prostor, charakteristika hlavní hrdinky, motivy a obsah daných příběhů.

Cílem praktické části je využití těchto knih v praxi, a to na druhém stupni základní školy. Pro získání potřebných informací slouží pracovní listy, které obsahují vhodné úryvky z textů. Úkoly v nich jsou zaměřené na trénování práce s informacemi, opakování faktografie a rozvíjení kreativního myšlení.

Knihy z edice byly představeny na Církevní základní škole v Českých Budějovicích, kde si žáci sedmé třídy procvičili vědomosti pomocí výše zmíněných učebních pomůcek. Účelem bylo získat vlastní zkušenosti z odučení takto naplánované hodiny, dále vypořádat, zdali může mít série Veroniky Válkové úlohu jako vhodná didaktická pomůcka, a jestli by žáci podobně laděné hodiny uvítali častěji. Tyto a další otázky shrnoval krátký dotazník, jehož výsledky společně s nabytou zkušeností posloužily pro vyhodnocení užitych didaktických postupů.

1 HISTORICKÁ PRÓZA PRO DĚTI A MLÁDEŽ

1.1 Historismus v literatuře

Historismus v literatuře znamená, že jsou literární díla specifická přítomností historické látky.¹ Tato látka je uzavřenou minulostí, zprostředkovanou archivními prameny a zdroji.² Ve srovnání s fantasy a sci-fi zobrazuje způsob života, který lze doložit, existoval totiž před samotným psaním.³ V historických žánrech autor jednotlivá fakta a období vybírá a interpretuje dle vlastního tvůrčího záměru.⁴ Typická je náklonnost k zobrazování zlomových období dějin, ať už se jedná o „založení“ říše, anebo o střet dvou kultur.⁵

Abychom mohli dílo přiřadit do této kategorie, je nutné, aby čtenář danou látku dokázal přinejmenším obrysově historicky identifikovat, například jako českou z období prvních králů, jako anglickou pozdně středověkou a podobně. Nejčastěji se s historismem setkáme v žánrech syžetových – v dramatu a epice, zdůrazníme hlavně formu prozaickou, která je atraktivní i pro čtenáře moderní doby.

Historické žánry dělíme do těchto skupin: historické drama, historická povídka nebo novela a historický román. Jmenovat můžeme hned několik podtypů, například biografii, historický román dobrodružný, historické fantasy, historickou detektivku, alternativní historii či rodinnou ságu, líčící život jednoho rodu.⁶

1.2 Počátky historické prózy pro děti a mládež

První díla spadající do historické prózy pro mládež, a to historické povídky, novely a pověsti, nalezneme od 70. let 19. století. Jedná se o zásluhu Václava Beneše Třebízského (*Z pověstí karlštejnského havrana*, 1875, *Národní pohádky a pověsti*, 1886), Karla

1 LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: Nakladatelství H&H, 2002, s. 105.

2 URBANOVÁ, Svatava, ROSOVÁ, Milena. *Žánry, osobnosti, díla: historický vývoj žánrů české literatury pro mládež – antologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003, s. 203.

3 MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 239.

4 LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem*, s. 105.

5 MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*, s. 239.

6 LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem*, s. 105-106.

Václava Raise (*Povídky ze starých hradů*, 1888)⁷, Sofie Podlipské (*Báchorky a pověsti*, 1892)⁸ a Aloise Jiráska (*Z Čech až na konec světa*, 1890, *Staré pověsti české*, 1894).⁹

Alois Jirásek si vybíral témata, jimž věnoval pozornost František Palacký, ať už šlo o dobu předhusitskou, husitskou, o období národního obrození a jiné.¹⁰ Jde o dějiny národa, v nichž převládají zajímavé historické postavy (Jan Žižka, Jan Hus, Karel IV.), rozvoj řemesel, lidové revolty a témata, týkající se válek. Zdrojem pro tvorbu literárních adaptací se staly Kristiánova legenda a kroniky (Kosmova, Dalimilova či Václava Hájka z Libočan).¹¹ Další svá díla sice Alois Jirásek sám mládeži neurčil, dnes je ale čtou čtenáři od dvanácti let (*Psohlavci*, 1886, *F. L. Věk*, 1890-1907, *Bratrstvo*, 1900-1909), za jejich oblibou stojí poutavá kombinace historického materiálu s psychologicky věrným zobrazením realistických postav a věrohodným prostředím.¹²

Výše zmíněná díla vycházejí z proudu, který je spíše tradiční, tvoří ho národně povzbuzující větev. Cílem bylo vypěstovat v dětech lásku k rodné zemi, historické tradici a národní minulosti.¹³ Na konci 19. století se do popředí dostává historická povídka, již rozvíjeli výše jmenovaní spisovatelé. Do této skupiny přispěl také Zikmund Winter (povídky *Člověk zmařený*, *Sirotek*). Dominanci povídek dokládá jejich zařazení do čítanek pro obecné a měšťanské školy.¹⁴

1.3 Vývoj v první polovině 20. století

Adolf Wenig navazuje na tradici Aloise Jiráska svými *Starými pražskými pověstmi* z roku 1931 (zájem o pražské pověsti zesílil již v 19. století)¹⁵, *Českými pověstmi* (1932, 1933) a *Moravskoslezskými pověstmi* (1933). Pro Adolfa Weniga je typické potlačení historického prvku, důraz na dějepisné zajímavosti a kulturně historické tradice.¹⁶

7 MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*, s. 366.

8 CHALOUPKA, Otakar, VORÁČEK, Jaroslav. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, s. 56.

9 MOCNÁ, D., PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*, s. 366.

10 URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 203.

11 ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006, s. 100-101.

12 GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež (ve srovnávacím žánrovém pohledu)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 171-172.

13 URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 108.

14 ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 24-25.

15 Tamtéž, s. 103.

16 CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*, s. 90, 153.

V historické próze meziválečného období připomeňme průkopníka estetické výchovy Jaromíra Johna, vlastním jménem Bohumila Markalouse.¹⁷ Po první světové válce vznikly *Tátovy povídky* (1921), v novějším vydání pod názvem *Narodil se* (1934), jednalo se o přepracování některých *Listů z vojny*.¹⁸ Později vynikl román *Rajský ostrov* (1938), psaný ve stylu vyprávění dědečka vnukům o událostech stavby Národního divadla v Praze, z čehož je zřetelný vlastenecký a mravní důraz příběhu.¹⁹

Pokud se pozdržíme v období první republiky, autorem, jenž tvořil u dětí velice oblíbenou dobrodružnou prózu s převažujícím historismem, byl Eduard Štorch. Jmenujme *Lovce mamutů*, dílo původně vydané v roce 1918 (s ilustracemi od Zdeňka Buriana z roku 1937).²⁰ Pozdější knihy (*Osada Havranů*, 1930, či *Minehava*, 1950) mají propracovanější kompozici i postavy.²¹ Tyto prózy jsou řazeny k četbě oblíbeného, nenásilného vzdělávání. Eduard Štorch vytvořil nový dobrodružný historický román, který zachovává historickou věrohodnost, podepřenou důkladným studiem prehistorie a archeologie, přičemž současně rozvíjí napínavou zápletku. Jedná se o jediný typ takového románu, jenž byl od počátku určen dětem.²²

Dalším důležitým autorem je Vladislav Vančura, významný představitel meziválečné umělecké avantgardy.²³ Během fašistické okupace (1939-1945) a ohrožení národa vzrostl zájem autorů o vlastenecky laděné prózy, daleko častěji se navraceli do minulosti.²⁴ V letech 1939-1940 napsal *Obrazy z dějin národa českého*, které jsou vyvrcholením a dovršením jeho celoživotního díla, zcela dokončit je nestihl.²⁵ Vladislav Vančura v nich vypráví o nezdolnosti našeho národa pomocí řady příběhů fiktivních či historických postav, z nichž vyniká vyšehradský kronikář Kosmas.²⁶

Při zmínce o letech okupace nesmíme opomenout Ivana Olbrachta, jenž se tou dobou věnoval přepisům starších literárních památek, jako jsou legendy a pověsti, v nichž se obracel především k mladším čtenářům. Za stěžejní se považuje dílo *Ze starých*

17 BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 237.

18 Tamtéž, s. 240.

19 ČENKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 34.

20 Tamtéž, s. 31.

21 MANDYS, Pavel. *2 x 101 knih pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 2013, s. 256-257.

22 GENČIOVÁ, M. *Literatura pro děti a mládež (ve srovnávacím žánrovém pohledu)*, s. 170.

23 BLAHYNKA, M. *Čeští spisovatelé 20. století*, s. 665.

24 ČENKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 16.

25 URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 204.

26 BLAHYNKA, M. *Čeští spisovatelé 20. století*, s. 671.

letopisů (1940), při jehož psaní se opíral o staré české pověsti Hájkovy a Kosmovy kroniky. Věnoval se dále i biblickým motivům (*Biblické příběhy*, 1939) a staroindickým bajkám ze sbírky Pañčatantra (*O mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách*, 1947).²⁷

Padesátá léta v jistých ohledech navázala na Aloise Jiráska, kdy Zdeněk Nejedlý, ministr školství, vědy a kultury, vyhlásil velkou událost s názvem Jiráskovská akce. Nejednalo se o nic jiného, než o masové rozšíření autorova literárního díla do každé veřejné i soukromé knihovny, v Jiráskově tvorbě se cenily znaky socialistického realismu, zdůrazňovaly se „pravé“ tradice českého národa, především ty revoluční a lidové.²⁸

V těchto letech tvořili autoři v podobném duchu, například Václav Kaplický (*Kraj kalicha*, 1945, *Železná koruna*, 1954), Jiří Mařánek (*Učeň tajného umění: Román života alchymistova*, 1948) a Miloš Václav Kratochvíl (*Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela*, 1954, *Báje a pověsti z Čech*, 1959).²⁹ Zajímavou adaptaci středověkého cestopisu benátského kupce Marca Pola zpracoval Zdeněk Vavřík (*Dobrodružství Marca Pola*, 1946).³⁰ Tyto texty se u čtenářů setkaly s úspěchem a oblibou, jelikož svou dějovou fabulací dokázaly částečně nahradit málo vydávanou dobrodružnou literaturu, ačkoliv se většinou jednalo o knihy umělecky konzervativní, často s aspekty téměř didaktickými.

1.4 Šedesátá léta

Podoba historické tematiky padesátých let byla brzy nepostačující, historická próza se proto přesouvá do jiných žánrových oblastí. Na prvním místě stojí próza vzpomínková – Antonín Zápotocký (*Barunka*, 1957), Kamila Sojková (*Jeřabinky*, 1962, *Rézinka*, 1965). Cílem těchto autorů bylo přiblížit dětem minulost přesvědčivým způsobem skrze prožitkově pojatou literaturu.³¹

Šedesátá léta se vyznačují oslabením historické prózy, příspěvků bylo méně nejen v literatuře pro děti a mládež, ale i v próze pro dospělé. Mladší spisovatelé o historická témata neprojevovali zájem, obecně tehdy dominovala moderní pohádka a příběhová

²⁷ Tamtéž, s. 430.

²⁸ URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 203.

²⁹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 38.

³⁰ URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 203.

³¹ CHALOUPEK, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*, s. 420.

próza. Téměř se vytratil kulturně podstatný útvar pověsti – byl zastoupen minimálně, povídka v historickém pojetí pro malé děti prakticky neexistovala.³²

V těchto letech se historismus objevoval v menší míře i v literatuře faktu, jejímž významným přispěvatelem je dozajista Vojtěch Zamarovský (*Za sedmi divy světa*, 1960, *Objevení Tróje*, 1960, *Za tajemstvím říše Chetitů*, 1963), jeho tvorba propojuje literaturu faktu s beletrií.³³ Oblíbeným dílem literatury faktu pro mládež se také stali *Rytíři černé vlajky* z roku 1969 od Miloše Václava Kratochvíla a Jiřího Vladimíra Kotěšovce.³⁴

Další cestu oživení historické prózy představovala biografie. Zejména se psalo o významných osobnostech českých dějin. V této skupině autorů zmiňme výrazného Františka Kožíka (*Cestou lásky*, 1958, *Bolestný a hrdinský život Jana Ámose Komenského*, 1958). Osobností Komenského se nechala inspirovat i Leontýna Mašinová (*Mladá léta Jana Ámose*, 1957, *Do labyrintu světa*, 1958, *Planoucí pochodeň*, 1961).³⁵

Jak již bylo nastíněno, pověst, tedy adaptace nejstarší historické látky, byla v tomto období zastoupena minimálně. Dodnes známými a oblíbenými jsou *Staré řecké báje a pověsti* z roku 1958 Eduarda Petišky, jenž je jedním z nejpřekládanějších českých spisovatelů pro děti a mládež.³⁶ Převyprávěl i pražské pověsti a pohádky v publikaci z roku 1968 – *Golem a jiné židovské pověsti a pohádky ze staré Prahy*.³⁷ Autorův styl psaní, pomocí něhož přináší živé příběhy plné vášně a poutavého děje, přispěl k tomu, že se jeho adaptace staly uměleckým počinem přístupným dětským čtenářům.³⁸ O zpracování prvně jmenovaných pověstí se pokusil taktéž Rudolf Mertlík (*Starověké báje a pověsti*, 1968), jeho vyprávění je ale mnohem složitější a věrnější předloze.³⁹

1.5 Období normalizace

Zřetelnými rysy historické prózy po roce 1970 jsou nárůst popularity (nejen mezi čtenáři, nýbrž i spisovali, kteří se do té doby soustředili hlavně na současnost), dynamický rozvoj

32 Tamtéž, s. 421.

33 URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 204.

34 ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 38.

35 URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 204-205.

36 CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*, s. 421.

37 MANDYS, P. *2 x 101 knih pro děti a mládež*, s. 164.

38 ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 102.

39 Tamtéž, s. 90.

a umělecká podnětnost.⁴⁰ Při zpracování historických bájí, pověstí a legend dochází ke kolísání mezi mytizací, pohádkovostí a historickou povídkou, většina adaptací se proto vyznačuje žánrovou uvolněností.⁴¹ V sedmdesátých letech zřetelně ožil zájem o životopisnou tematiku, připomeňme Františka Kožíka, jenž tento žánr udržoval. V těchto letech se věnoval osobnostem, jako byl Josef Kajetán Tyl a Miroslav Tyrš.

Pokračuje tvorba Eduarda Petišky (*Čtení o hradech*, 1971, *Čtení o zámcích a městech*, 1979, *Báje a pověsti starého Egypta a Mezopotámie*, 1980), která se blíží literatuře faktu, ale současně je v ní rozvíjena vypravěčská intenzita. V těchto letech můžeme spatřit narůstající zájem o náročnější látky ze světového kulturního dědictví, tento úkol si vytyčili autoři jako Vojtěch Zamarovský (*Gilgameš*, 1976, *Aeneas*, 1981), (Jan Pilař (*Homérova Ílias*, 1979), Věra Adlová (*Proměny lásky*, 1980), Jaroslav Hulák (*Homérova Odyseia*, 1981) či Vladimír Hulpach (*Příběhy kruhového stolu*, 1980).

Autoři sedmdesátých let se mnohdy vraceli do doby okupace, vzniklo hned několik výrazných příspěvků do literatury pro děti a mládež. Za zmínku stojí novela Bohumila Říhy *Dva kluci v palbě* vydaná v roce 1975. Posledním dnům druhé světové války, tedy květnovým událostem roku 1945, se věnuje Donát Šajner (*Takový nádherný kus cesty*, 1975). Trilogii o událostech kolem záboru Sudet zpracovala Eliška Horelová (*Zdivočelá voda*, 1973, *Strhané hráze*, 1978 a *Potopa*, 1979).⁴²

Do období normalizace spadá další dílo Bohumila Říhy, téměř celé desetiletí se s plným zájmem věnoval poděbradské době. Výsledkem se ukázala být trilogie románů *Přede mnou poklekni* (1971), *Čekání na krále* (1977), *A zbyl jen meč* (1979). Autor vypráví relativně uzavřený příběh od vstupu Jiřího z Poděbrad na scénu po konec jeho života. Zajímavá je proměna nahlížení na krále Jiřího od značně romantického pojetí k zachycení reálné osobnosti s důrazem na politické a společenské události.⁴³ Sám král stojí především v prvním díle stranou a v popředí je fiktivní postava rytíře Marka z Týnce, jenž pochází z chudé vrstvy, čímž autor propojuje odlišná sociální prostředí.⁴⁴

40 DOKOUPIL, Blahoslav. *Český historický román 1945-1965*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 5.

41 URBANOVÁ, S., ROŠOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 205.

42 CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*, s. 421-423.

43 BLAHYNKA, M. *Čeští spisovatelé 20. století*, s. 540.

44 DOKOUPIL, Blahoslav. *Čas člověka, čas dějin. (Poznámky k vývoji české historické prózy 1966-1986)*. Praha: Československý spisovatel, 1988, s. 38-39.

Již v těchto letech se mladí čtenáři setkali v rámci čtení Sedmičky pionýrů s oblíbenou postavou galského bojovníka z doby římské – komiks *Asterix* parodoval historii a bájně postavy, populární byl jeho vynikající humor (například využití slovních hříček pro názvy postav jako Panoramix, Majestatix a další).⁴⁵

Ve velkém nákladu na konci sedmdesátých let vycházela i trilogie Vladimíra Neffa (*Královny nemají nohy*, 1973, *Prsten Borgiů*, 1975 a *Krásná čarodějka*, 1980). Příběh zobrazuje humorné výpravy smyšlené postavy jménem Petr Kukaň z Kukaně, mladého syna pražského alchymisty, jenž v šestnáctém století zažívá mnohá dobrodružství.⁴⁶

V osmdesátých letech Eduard Petiška vydává souhrnné vydání svých pověstí (*Čtení o hradech, zámcích a městech*, 1984). Místní pověsti jsou rozvíjeny například Helenou Lisickou (*Pověsti starých měst*, 1981, *Zrcadlo starých časů*, 1986) a Františkem Lazeckým (*Dukátová stařenka*, 1983). Pražským pověstem se věnuje Václav Cíbula (*Nové pražské pověsti*, 1981). Daleko širší území, a to Čech, Moravy a Slezska, pokryli Oldřich Sirovátka a Marta Šrámková (svazek pověstí *Živá voda*, 1986).⁴⁷ Snahu o co největší zjednodušení mytických látek starověkého světa projevila Hana Doskočilová (*Diogenes v sudu a dalších dvacet známých příběhů z doby dávné a nejdávnější*, 1985).⁴⁸

1.6 Od roku 1989 k současnosti

Historie v literatuře pro děti a mládež zažívala po roce 1989 značné oživení. Autoři, mající volnou ruku při určování tématu, vybírali a vybírají z nevyčerpatelné studny inspirace, mnohdy se jedná o zlomová, vypjatá období dějin (okupace, válka, nástup komunistického režimu, období po roce 1968 a další). Především ti, kteří píšou o moderních dějinách, tvoří často s pomocí vlastních či rodinných vzpomínek. Typickým rysem novodobé literatury s historickým zaměřením je žánrová rozrůzněnost.

Z autorů tradiční beletrie uvedme zájemce o protektorátní téma – Antonín Rýdl ve své novele *Výjimečný stav* (1995) představil dospívajícího hrdinu v roli odbojáře. Na existenciální židovské téma se zaměřil Ivan Klíma ve své knize *O chlapci, který se nestal číslem* (1998), Jaroslava Formánková vzpomíná na srpnové události v díle *Dlouhá*

45 ČENKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 154.

46 DOKOUPIL, B. *Čas člověka, čas dějin*, s. 64-65.

47 ČENKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 101, 102, 104.

48 Tamtéž, s. 90.

kakaová řada (1999), pro jejichž popis si vybrala postavu chlapeckého vypravěče z početné rodiny. Zajímavý příspěvek napsala též Věra Stiborová, její příběh o přátelství chlapců z období normalizace se nazývá *My nic, my muzikanti* (1999).⁴⁹

Co se týče pověstí, nově jsou publikovány ty, které doposud vycházely jen ve vlastivědných časopisech, místních souborech, kalendářích a podobně. Významně se tak k adaptaci folklórních látek přidává žánr místní, který navrácí povědomí o kraji a jeho minulosti. Moravský folklór se stal inspirací pro Jiřinu a Jaromíra Poláškoví (*Moravskoslezské pověsti*, 2000), podobnou tematiku bychom našli v textech Marty Šrámkové (*Pod brněnskými hradbami*, 1997).⁵⁰ Tajuplný golemovský motiv upoutal Jiřího Kahouna (*Golem*, 1997) a Hanu Doskočilovou (*Golem Josef a ti druzí*, 1994).⁵¹

Národními pověstmi a jejich popularizací se zabývá Alena Ježková. Pražské legendy se rozhodla vyprávět originálním způsobem prostřednictvím soch, staveb a kamenných zdí (*Praha babka měst*, 2002), dále obohacuje mladé čtenáře povídkami o významných osobnostech českých dějin (*Příběhy českých knížat a králů*, 2007).⁵²

Polistopadové období přineslo obnovu biblických motivů a křesťanských legend, zde zmiňme Renátu Fučíkovu (*Vyprávění ze Starého zákona*, 1996, *Vyprávění z Nového zákona*, 1997). Antická bájeslovná témata stylizuje Hana Doskočilová jako dialog s dítětem (*Damoklův meč a další známé příběhy z doby dávné a nejdávnější*, 1991).⁵³ Zájem dětských čtenářů upoutaly i hororové pověsti, v jejichž adaptacích vynikl Vladimír Hulpach (*Drákula a jiné horory*, 1993), iniciátor soutěže Zlatá stuha, známý především pro své adaptace hrdinských eposů a západoevropských mýtů (*Hrdinové starých evropských bájí*, 1995, *Rytířské legendy*, 1997).⁵⁴

Devadesátá léta přinesla rozšíření beletrizace pověstí, kombinují se pověstové a pohádkové postupy. Někteří autoři tak proměňují motivy dle vlastního uvážení. Značný je i příklon k encyklopedičnosti, v letech 1992-1997 publikovalo nakladatelství Albatros *Dějiny v obrazech*, přibližme alespoň poslední díl *Československo 1946-1992*, který

49 TOMAN, Jaroslav. *Současná česká literatura pro děti a mládež*. Brno: CERM, 2000, s. 19-20.

50 ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 102.

51 TOMAN, J. *Současná česká literatura pro děti a mládež*, s. 19.

52 KOPÁČ, Radim. *Česká literatura pro děti a mládež (2000-2011)*. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2012, s. 107.

53 TOMAN, J. *Současná česká literatura pro děti a mládež*, s. 19.

54 HUTAŘOVÁ, Ivana, *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Tauris, 2003, s. 69.

napsal Jiří Pernes.⁵⁵ Pro dobu nového milénia je príznačné, že stále více literárnych děl získává filmovou, dramatickou, divadelní či komiksovou podobu, mimo jiné dochází k moderním úpravám s cílem zaujmout mladé čtenáře aktuální generace (například nová zpracování *Starých pověstí českých* od Aloise Jiráska).⁵⁶

Pokud se pozdržíme u zmíněného komiksu, poptávka narostla do nevídaných rozměrů. Nastíněnou dobu holocaustu bychom našli v překladu díla Arta Spiegelmana (*Maus, příběh očitého svědka*, 1997, 1998), kde vystupují zvířata, převážně kočky a myši, jež evokují bajku s poselstvím. Abychom neopomněli domácí tvorbu, Jaroslav Rudiš se věnoval ve své komiksové trilogii hned několika historickým obdobím 20. století (*Alois Nebel*, 2003, *Hlavní nádraží*, 2004 a *Zlaté Hory*, 2005).⁵⁷

Žánrovou rozrůzněnost dokazuje i publikace *Historie Evropy* od Renáty Fučíkové, kterou bychom mohli zařadit na hranici s komiksem. Jedná se o ilustrace, jež znázorňují určité období a postavy z minulosti, doplněné o názorný slovní výklad, tvořený textem v bublinách a na okrajích stránek. Jako poslední zajímavost uvedme, že u mladých čtenářů vzbudilo zájem devítimetrové leporelo Lucie Seifertové (*Dějiny udatného českého národa a pár bezvýznamných světových událostí*, 2003).⁵⁸

55 URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla*, s. 205.

56 Tamtéž, s. 206.

57 ČENKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, s. 155.

58 KOPÁČ, R. *Česká literatura pro děti a mládež (2000-2011)*, s. 9.

2 VERONIKA VÁLKOVÁ

2.1 Životopis

Veronika Válková pochází z Prahy, v níž se narodila v roce 1970. Jedná se o českou spisovatelku, učitelku dějepisu a latiny na gymnáziu. Od dětství si přála stát se veterinářkou, což se během studia na gymnáziu (1985-1989) změnilo, daleko více začala tíhnout k architektuře a historii, poslední dva roky střední školy pracovala brigádně jako průvodkyně. V roce 1990 se přihlásila na obor historie – latina na Filozofické fakultě Karlovy Univerzity (1990-1998). Na vysoké škole se začala věnovat hře na kontrabas v Pražském studentském orchestru, díky němuž dostala šanci cestovat až do Japonska.⁵⁹

Během studijních let začala publikovat beletrii a na doporučení svého vedoucího diplomové práce i učebnice dějepisu. Od čtvrtého ročníku se rozhodla pro pedagogickou kariéru, pro niž zvolila své domovské Gymnázium Na Pražačce, kde působí dodnes nejen jako učitelka, ale i jako výchovná poradkyně. Ve volném čase se stará o kočky, cestuje po světě, a to nejraději na Island, jak uvedla v rozhovoru pro Literární noviny. Šije dobové kostýmy panenkám podle jedné ze svých postav, sbírá materiál pro další knihy, pořádá autorská čtení a píše články na své webové stránky.

2.2 Beletrie pro děti

První literární počín autorky se nazývá *Watemala*, jedná se o fantasy sérii o sedmi dílech, která začala vycházet v roce 1992 pod nakladatelstvím Golem Ríša, nověji pod Wolf Publishing (2005). Spisovatelka sérii sama ilustrovala, vydávala ji pod pseudonymem Adam Andres, jelikož se obávala toho, zdali bude úspěšná. O rok později získala první kniha ocenění Zlatý Ikaros za nejlepší fantasy roku 1993. *Watemala* vypráví o tajemné zemi Éllad, psána je nezvyklou formou využívající kroniky a legendy.⁶⁰

Již před rokem 2002 vznikla autorčina první verze Bářina příběhu a nápad s tematikou cestování časem, jenž měl poučit děti zábavnou formou, zaujal nakladatelství

59 VÁLKOVÁ, Veronika, 2010. O autorce. *Watemala* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.watemala.cz/adam-andres/o-autorce/>.

60 PhDr. Veronika Válková. Životopis. *Grada* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.grada.cz/autor/valkova-veronika/>.

Fragment. Na první knihu si ale čtenáři počkali až do roku 2011, kdy začala série vycházet pod původním názvem *Dobrodružné výpravy do minulosti*. Celkově vyšly pod Fragmentem čtyři díly, a to *Pozdvižení v Pompejích* (2011), *Karel IV.* (2011), *Husité* (2012) a *Rudolf II.* (2012). Autorka si přála pokračovat jiným způsobem, její názory se s vidinou nakladatelství rozešly, a tak od roku 2013 vychází série u nakladatelství Grada pod novým názvem *Edice Kouzelný atlas putování časem*.⁶¹

Veronika Válková se takzvanými „Bárovkami“ zabývá více než dvacet let, její oporou, přítelem a dlouhodobým ilustrátorem je Petr Kopl. Série čítá k červnu roku 2024 celkem třicet dílů a zdaleka není u konce. Po přejmenování edice mohli čtenáři společně s Bárou navštívit například vikingsy (*Vikingové: Záhada rohatých přileb*, Grada 2013), egyptského faraona (*Egypt: Vnitru pyramidy*, Grada 2013), piráty (*Mezi piráty: Dobrodružství za třicetileté války*, Grada 2015), Marii Terezii (*Královna Marie Terezie*, Grada 2017), stát se svědky vzniku republiky (*Vznik Československa 1918*, Grada 1918), či poznat hrůzy revoluční Francie (*Francouzská revoluce: Jen krůček od gilotiny*, Grada 2022). Poslední vydanou knihou ze série je příběh o Bářině cestě do Indie v polovině 19. století (*Indie: Královna z Džhánsí*, Grada 2024).

2.3 Populárně-naučná a odborná tvorba

Kromě beletrie je autorkou mnoha populárně-naučných děl, konkrétně šesti učebnic dějepisu pro SPN: *Dějepis pro 6. ročník ZŠ – pravěk a starověk* (1997, 2004), *Dějepis pro 1. ročník gymnázií – pravěk a starověk* (2001, 2008), *Dějepis pro 7. ročník ZŠ – středověk* (2007), *Dějepis pro 8. ročník ZŠ – novověk* (2008), *Dějepis pro 9. ročník ZŠ – moderní dějiny* (2009), k těmto učebnicím vytvořila čtyři metodické příručky.⁶²

Spisovatelka má na svém kontě také řadu odborných článků v časopise *Pevnost: Mýtus a skutečnost* (2004), *Artušovský mýtus* (2004), *Alexandr Veliký* (2005), *Příběhy severských ság I.-VI.* (2006-2009) či *Bitva u Thermopyl* (2007). Píše pro časopis *Rodina*

61 VÁLKOVÁ, V., 2021. Kde už Bára byla. *Bářin kouzelný atlas: aneb uvěřitelná i neuvěřitelná dobrodružství v minulosti s kočkou v patách* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.kouzelnayatlas.com/vypravy/kde-uz-bara-byla/>.

62 PhDr. Veronika Válková. Bibliografie. *Grada* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.grada.cz/autor/valkova-veronika/>.

a škola a pořádá besedy na základních školách u nás i v zahraničí.⁶³ Spolupracuje s rozhlasem, převážně s Rádiem Junior, již od roku 2013. Dostupné jsou také záznamy z let 2017-2018, kdy natáčela pro pořad Sama doma, v němž diváky seznamovala s osobnostmi českých a československých dějin.⁶⁴

2.4 Bářin kouzelný atlas

Jelikož se Kouzelný atlas těšil stále větší oblibě, založila Veronika Válková webovou stránku *Bářin kouzelný atlas aneb uvěřitelná i neuvěřitelná dobrodružství v minulosti s kočkou v patách*. Svět Kouzelného atlasu je velmi rozsáhlý, proto se ukázalo dobrou volbou roztrdit zde veškeré informace, jež se s knižní sérií pojí. Najdeme zde povídání o edici, nechybí zápisy ze života autorky, plánované „Bárovky“, seznam již vydaných knih, rozhovory, dostupné reportáže s odkazy, detaily o Bářině světě, dokonce i historická fakta, která čtenáře této série více obohatí.

Založen byl čtenářský klub s názvem *Společenství kouzelného atlasu*, do něhož se mohou čtenáři přihlásit. Tento krok je vhodný pro děti, které se chtějí o cestách do minulosti dozvědět co nejvíce, neboť ze členství plyne spousta výhod, mimo jiné školní záložky s tematikou Bářiných dobrodružství s utříděnými dějepisnými fakty, možnost soutěžit o další dětskou beletrii, náhled prvních kapitol chystaných knih, dokonce existuje i možnost stát se inspirací pro vedlejší postavu ze světa Bary.⁶⁵ Tento čtenářský klub má především propagační funkci, slouží jako motivace k četbě dalších dílů.

63 VÁLKOVÁ, V. O nás: Veronika Válková. *Bářin kouzelný atlas* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.kouzelnyatlas.com/products/veronika-valkova/>.

64 Tatáž. Veronika (nejen) Sama doma. *Veronika Válková* [online]. [cit. 2024-2-8]. Dostupné z: <https://www.veronika-valkova.com/televize/>.

65 Společenství kouzelného atlasu. *Grada* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.grada.cz/detsky-knizni-klub/dkk/spolecenstvi-kouzelného-atlasu/>.

3 ANALÝZA A INTERPRETACE SÉRIE KOUZELNÝ ATLAS PUTOVÁNÍ ČASEM

3.1 Základní údaje

Kouzelný atlas putování časem – série, jejímž stěžejním tématem jsou výpravy -náctileté Barbory Holečkové do méně či více významných dob minulosti. Knihy si dávají za cíl pobavit mladé čtenáře a poučit je nejen o historických faktech, nýbrž i o kultuře tamějších obyvatel. Jedná se o krátké novely, prózy s dívčí hrdinkou, kde dominuje fantasy žánr s detailním odrazem historické skutečnosti.

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, sérii vydává nakladatelství Grada pod značkou dětské literatury Bambook. Každý rok vychází dva díly, většinou se čtenáři těší na Svět knihy v Praze, kde bývá nový příběh ohlášen, či je tou dobou právě publikován. „Bárovky“ jsou protkané černobílými ilustracemi Petra Kopla, který je taktéž autorem obálek a internetových upoutávek, zveřejňovaných převážně na webové stránce.

3.2 Kompozice

Tituly jednotlivých dílů série napovídají, jaký děj se v nich bude odehrávat a jaké historické období zde nalezneme (například *Vznik Československa 1918: Velezrada se trestá*, *Egypt: V nitru pyramid*, *Keltové: Druidův poklad* a podobně). Ze zmíněných příkladů je patrné, že autorka využívá podtituly, aby čtenářům lépe nastínila, na co se mohou těšit. V rámci horizontálního členění textu lze přidat informaci, že jsou knihy rozděleny na přibližně osm až třináct kapitol, přičemž od druhého dílu zaujímá první dvě strany úvod – úryvek z Bářina deníku.

V každém příběhu jsou vytvořeny dvě časové roviny, první a poslední kapitola jsou propojeny a navazují na sebe, začátek slouží k uvedení děje a odcestování, konec zobrazuje Bářin návrat do takřka stejné chvíle, přičemž si nabytí nových zkušeností zapisuje do deníku. Zbývající kapitoly popisují chronologický děj, odehrávající se v určité minulosti. Bára zde obvykle řeší nějakou výzvu či úkol (například společná cesta s vikinky do obchodního města, přičemž cíl výpravy symbolizuje i konec Bářina dobrodružství a možnost návratu do současnosti).

Autorka postupně buduje napětí a vztahy mezi postavami, závěr často obsahuje nějaký zvrat, protože ne vždy je jisté, zdali se Bářiny obavy naplní (například vražda Václava, snaha Karla IV. opustit s Blankou Paříž a podobně). Kapitoly jsou plné nejasností a hádanek, nad nimiž čtenáři tápají až do posledních stran, kdy vše vyjde najevo a příběh se uzavře. Našli bychom zde ale i taková tajemství, jež si autorka prozatím nechává pro sebe, mezi ně se řadí především nejasný původ záhadné dámy z minulosti.

3.3 Jazyková výstavba

Pro tuto knižní sérii je příznačná detailní práce s jazykem. Příběhy jsou psané spisovně, a to v er-formě (kromě úryvků z deníku, které jsou v ich-formě). Výjimky najdeme v kapitolách, v nichž se odehrává děj v minulosti. Jakmile se Bára přenese, čtenář si všimne změny v prvním momentě, kdy promluví postava, pocházející z dané doby. Veronika Válková tak dokazuje znalost historie nejen detailním popisem prostředí, nýbrž i zapojením dnes již nevyužívaných výrazů do přímé řeči postav, s nimiž se Bára setkává.

„Mohli byste se sejít tady, nikdo vás tu neuvidí,“ nabídla velkoryse pokojíček, který jí ani nepatřil.

*„Ale jak to dáme Blance vědět?“ rozhodil rukama Karel. „Přes hradbu chův, komorných a dalšího **fracimoru** se k ní nedostanu!“*

(Karel IV.: Únos v Paříži; str. 50)

„Hele,“ začala a rovnou zrudla. „Kam se tady u vás chodí na záchod?“

„Venku, kam chceš, prostě si najdeš nějaký klidný koutek...“

„A vevnitř?“ Bára už se bála, co se dozví.

*„Vevnitř na **prevét** nebo na noční mísu.“*

(Karel IV.: Únos v Paříži; str. 60)

Archaismy a historismy vhodně doplňují výpravy do minulosti, čtenářům lépe přibližují dané období a tamější kulturu, kromě toho nejsou beze slova přecházené, neboť je hlavní hrdinka natolik zvědavá, že se pokaždé snaží dozvědět, co daný výraz znamená. V některých případech není možné, aby jí někdo historismus vysvětlil, například kvůli nevhodné situaci, a tak získají čtenáři hádanku, nad níž mohou přemýšlet do té doby,

dokud pomocí indicií a kontextu nevyjde najevo, o čem se mluví, anebo se pravdu dozví až na konci příběhu, kdy se Bára zpátky ve svém domě podívá do slovníku.

3.4 Čas a prostor

Místo a čas bychom mohli rozdělit na dvě pomyslné roviny, v té první čtenáři společně s Bárou navštěvují odlišná historická prostředí. Kouzelný atlas přenáší hlavní hrdinku po celém světě, objevuje nejen České země, ale i Egypt, Francii, Řecko, Ameriku, Itálii, Japonsko, Arábii a Koreu. Nalezneme zde časové období od pravěku až po rok 1945, za který se autorka vydat nehodlá, neboť se obává zpolitizování příběhu, jak uvedla v rozhovoru pro časopis Respekt. Přiznává ale, že pokud budou mít „Bárovky“ stále velký úspěch u čtenářů, možná se hranice za pár let posune.

Druhá rovina představuje Bářinu přítomnost, zde se děj odehrává v jejím novém domě za Prahou, ve škole, v Bářině pokoji a na půdě. Ačkoliv zde přesný rok nikdy nezazní, realizuje se příběh někdy po roce 2011, kdy vyšel první díl. Bářina přítomnost představuje nepříliš rozsáhlou část každé knihy, daleko více detailů a samotného děje obsahují kapitoly z cestování časem. Do současného prostředí se dívka vrací na konci každého dobrodružství, a tak v závěru pozorujeme, jak vyhledává informace o svých cestách, zapisuje si zkušenosti do deníku a vzpomíná na nové přátele.

Každá kniha ze série je výjimečná dobou, do níž se hlavní hrdinka přenese. Veronika Válková zpočátku žádné historické období nezopakovala, později ale, vzhledem k oblíbenosti a významu některých postav, byly napsány další knihy o Marii Terezii, pokračování o Karlu IV., tentokrát z doby, kdy již vládl jako král a císař, nebo druhá cesta do doby husitů, kam se Bára vrátí o čtrnáct let později, kdy probíhala bitva u Lipan.⁶⁶

Dle publikačního plánu chystá autorka období čínského císařství na počátku 18. století, v němž by se měly děti seznámit se Zakázaným městem a českým jezuitou, tato kniha se plánuje na podzim roku 2024. Nebude chybět ani dlouho očekávaný příběh z první světové války, ve kterém se Bára dozví, že ne všichni Češi dezertovali do legií a

66 VÁLKOVÁ, V., 2021. Kde už Bára byla. *Bářin kouzelný atlas* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.kouzelnyatlas.com/vypravy/kde-uz-bara-byla/>.

kde všude se bojovalo. Své zájemce si dozajista najde i připravovaný děj z konce třicetileté války, jenž představí povstání, odehrávající se ve Francii.⁶⁷

3.5 Charakteristika Barbory Holečkové

Bára je dvanáctiletá dívka, typickým rysem jsou její po ramena střižené tmavé vlasy, roztomilý dětský obličej se zelenýma očima a malá výška. Autorka se daleko více věnuje vnitřní charakteristice, už v první knize se dozvídáme, že zvědavost dívky není cizí, jakmile neví nějaké slovo, hned bere otcův velký slovník. Má ráda knížky, především encyklopedie o historii a zvířatech, neustále si v nich listuje. Rodiče ji posílají na plno kroužků, chodí na klavír, francouzštinu a gymnastiku.

Po přestěhování do nového domu se jí často stýská, má strach z nových spolužáků a neznámého prostředí. Útěchu nachází ve svých mazlíčcích – želvě Pídě a kočce Barče, kterou v domě zanechala původní majitelka, a také v prozkoumání tajemné půdy, kde jednoho dne objeví kouzelný atlas, co ji dokáže přenést v čase do zcela náhodné doby.

Jak hlavní hrdinka podniká stále více výletů, získává nové vědomosti o minulosti, a její obavy z nové školy slábnou. Těší se na výuku dějepisu, v němž touží zazářit, protože se díky cestování časem dozvídá plno informací, které chce v hodinách předvést. Mimo to je i soutěživá a lituje, že není natolik vzdělaná jako například Karel IV., nejraději by ho předešla a naučila se více jazyků než on pro případ, že by se s ním znovu setkala.

Bystrost není Bářina jediná přednost, je také velice milá a ochotná pomoci druhým, často se stará o raněné, a snaží se za každou cenu překazit ošklivé události, o nichž ví, že teprve nastanou. Nejednou se ale v minulosti se svými přáteli pohádá, a pak si uvědomí, že za to může rozdílnost jejich výchovy ve zcela odlišných společnostech. Co je zkrátka typické pro ni, nemusí být normální pro ně. Díky těmto potyčkám poznáváme více než faktografii, a to kulturu a historii všedního dne, ať už jde o stolování, odívání, chování, víru a další prvky, s nimiž se Bára na vlastní kůži setkává.

67 Tatáž, 2021. Kam se Bára chystá. *Bářin kouzelný atlas* [online]. [cit. 2024-2-8]. Dostupné z: <https://www.kouzelnayatlas.com/vypravy/kam-se-bara-chysta/>.

3.6 Motivy

Edice *Kouzelný atlas putování časem* oplývá mnoha důležitými motivy, na které je třeba upozornit. Nejprve se budeme zabývat samotným atlasem, jedná se o starobyle vzhlížející knihu v kožených deskách. Tento svazek obsahuje nákresy historických míst, a když se jich hlavní hrdinka dotkne, mizí do minulosti. Atlas je důležitým motivem nejen proto, že propojuje jednotlivé příběhy, ale z důvodu toho, že do nich vnáší nádech fantazie. Je tím nejpodivnějším prvkem bez zjevných pravidel, který se Bára snaží pochopit a ovládnout, pokaždé však neúspěšně. Představuje jisté tajemství a záhadu.

Jako druhý významný motiv bychom mohli jmenovat kočku Barču, protože i ta jednotlivé příběhy proplétá. Původně se může zdát, že jde o zvířecí strážkyni atlasu, později začíná hlavní hrdinka odhalovat její pravou podstatu – kočka Barča se objevuje v minulosti společně s dívkou pokaždé, když se situace pokazí, nebo nastanou problémy, nenachází se zde však ve své zvířecí podobě. Odhalit bychom ji mohli hned v několika záhadných postavách, jež hrdinům pomohly z úzkých. Často jde o krásnou, urozenou černovlasou ženu se smaragdovými očima, což souhlasí s popisem kočičí verze z Bářiny současnosti: černý kožich, zelené oči, vznešené chování.

Dalším podstatným prvkem je jistě cestovní deník. Hlavní hrdinka ho začala vést po návratu z prvního putování a od té doby ho neustále rozvíjí. Tento motiv slouží čistě k utřídění získaných faktů, tvoří naučnou část každé knihy. Čtenáři si v něm mohou přečíst základní údaje o prostředí, v němž se děj odehrával, kdo tehdy vládl, koho zde Bára potkala a jaká data shledala nejdůležitějšími pro zapsání. Leckdy je deník obohacen rodokmenem panovníků (Karel IV., Marie Terezie) nebo obrázky předmětů, s nimiž přišla do kontaktu a dříve je neznala (nákresy husitských zbraní a podobně).

3.7 Představení vybraných děl

3.7.1 Karel IV.: Únos v Paříži

Jedná se o úvodní díl série *Kouzelný atlas putování časem*. Zpočátku je představena hlavní hrdinka Barbora Holečková, o níž zjišťujeme první informace. Tato mladá dívka se právě přestěhovala se svými rodiči do nového domu, což je pro ni velmi nepříjemná situace, protože zde nikoho nezná, není zvyklá na maloměsto a stýská se jí po staré škole v Praze. Bára se snaží zahnat nudu, tudíž neustále prozkoumává jejich starý, břečťanem

porostlý dům, především jeho zaprášenou půdu, kde také objeví mohutnou dřevěnou truhlu a na jejím dně kouzelný atlas. Prapodivnou knihu, jak dívce připadá, střeží místní černá kočka stejného jména – Barča.

Netrvá dlouho a hlavní hrdinka zjistí, jaké tajemství atlas na půdě ukrývá, dokáže ji totiž přenést v čase, bohužel ne do doby, která by se dala určit, a tak Bára omylem skončí kdesi pod kamenným hradem v Paříži. Od mladého chlapce získá odpověď na otázku, v jakém roce se nachází, je právě rok 1330. Po zbytek příběhu se učí, jak žili lidé ve středověku, spoustu věcí ji překvapí: nemůže nikde najít toaletu, lidé se chovají hrubě, brzy jí začne chybět domov, pohodlí, a hlavně pocit bezpečí. Čtrnáctiletý chlapec, který ji provází, je Karel IV., což Bára zjistí až později, a nebojí se mu vyzradit hned několik jeho důležitých činů z budoucnosti. Následník trůnu se dívce svěřuje se svou nešťastnou láskou k Blance, již si nemůže vzít, neboť ho v sedmi letech provdali za ženu, kterou od té doby neviděl. Shodou náhod má stejně smutný osud i Blanka, proto se s ní Bára skamarádí a rozhodne se zamilovanému páru pomoci utéct z Paříže. Onen plánovaný únos se nepovede, ale na konci přichází Jan Lucemburský, aby celou situaci vysvětlil. Karel a Blanka jsou ve skutečnosti manželé, jenom o tom nevěděli.

3.7.2 Husité: Dobrodružství s práctem

Tato kniha má poměrně dlouhý úvod, v němž Bára vytváří tabulky a zapisuje si mapy z atlasu, snaží se přijít na systém přenášení v čase, ale nepodaří se jí to, opět se tak přenesla do zcela náhodné doby a nejasného místa. Zjeví se v lese, kde na ni narazí podivně oděný hoch, jenž se představí jako Hrděbor, zkráceně Borek. Zmatená dívka mu pomůže sbírat obálky do praku, blíží se jakási bitva, a když Borek prohlásí, že je práce, jehož setník je Martin řečený Černý z Proseka, a že patří pod houfec Jana Žižky, Báře dojde, že musela docestovat až do doby husitů.

Následně se odehraje bitva na Vítkově, zazní píseň Ktož jsú boží bojovníci, je představeno hned několik tamějších zbraní, Bára se také doví, jaká byla v zemi situace, jak to bylo s králem Václavem IV., a že Tábor neznamená to samé jako letní pobyt o prázdninách. Ze strachu odvety křižáků se rozdělují do dvou skupin, a hlavní hrdinové vyražejí na jih Čech. Cestu jim zkrášlí útok rozružené bachyně, a tato nehoda zavede Báru s Borkem do Bechyně, jejíž pán Jindřich Lefl není husitům příliš nakloněn, ale podaří se jim uprchnout.

Bára je vzápětí svědkem původního Tábora, prohlíží si hrad Kotnov a zjišťuje, kde město přišlo ke svému jménu, proč jí každý oslovuje sestro, jak vypadá takové kázání Mikuláše z Pelhřimova, nebo k čemu slouží kádě na náměstí plné cenností. Borek posléze dívce vysvětlí, jakými pravidly se musí řídit, ale po vyplenění ženského kláštera v Louňovicích přiznává, že o své víře pochybuje. Krátce poté se Bára vrací časem domů, a jelikož se jí stýská, vyhledá si další informace o době husitských válek.

3.7.3 Vikingové: Záhada rohatých přileb

Prázdniny se chýlí ke konci a Bára se děsí představy, že bude brzy nastupovat do nové školy. V den svých narozenin si nepřeje nic jiného než pořádně tlustou encyklopedii, aby se mohla po své další cestě podívat, jak to vlastně bylo. Na nic nečeká a vypraví se skrze kouzelný atlas do dávných dob, tentokrát se zjeví přímo na pobřeží rozsáhlého jezera, a díky zvláště zdobeným lodím přísahá, že se musí jednat o vikinky.

Poblíž osady se stane svědkem plánování zrady, dva muži se chystají na společné výpravě do Mikligardu zabít vládce Novgorodu Sigurda Thorvaldssona a Thorkela Prchlivého. Bára se chopí příležitosti něco změnit, a tak vyhledá Sigurdova syna Hálfdana, s nímž se tajně k výpravě připojí, aby vraždě zabránili. Hlavní hrdince na lodi mizí veškeré původní představy, plují po řece, nikde žádné moře, většina mužů nemá dlouhé vousy, a dokonce žádný nenosí rohatou přilbu, jako si to pamatovala z Asterixe a Obelixe, a tak začne silně pochybovat o tom, že se vůbec o pravé vikinky jedná.

Po dlouhém a strastiplném putování, při němž na ně neustále útočili Dregovičové, či bylo zapotřebí přetahovat loď po souši k další řece, stanou před Kaenugardem, kde je přivítá místní vládce Waldemar. Koná se velká hostina, při níž zrádcům dojde trpělivost a na Sigurda zaútočí, dojde tak ke krvavému souboji, který vládce Novgorodu vyhraje díky Báře a Hálfdanovi. Vikingové se následně loučí a odplouvají dál, ale pro dívku si přijde tajemná žena a odvede ji do přítomnosti. Bára si hned bere svoji novou encyklopedii a zjišťuje, že z Novgorodu plula do Kyjeva, což byl severskou řecí onen Kaenugard, a že cíl Mikligard znamená Cařihrad. Dozvídá se také, že pojem vikingové není to samé jako varjagové, a že na přilbách rohy opravdu nenosili.

3.7.4 Svatý Václav: Vraždou to nekončí

Tento díl se v přítomnosti odehrává o měsíc později, Bára již nějakou dobu navštěvuje novou školu, ale zatím si zde nedokázala najít nic, co by ji těšilo, navíc jsou v dějepise

stále v pravěku, což ji vůbec nebaví. Rozhodne se, že si náladu spraví další cestou skrze čas, a tak vyběhne na půdu a z truhly vytáhne kouzelný atlas.

Najednou stojí v přírodě, je velice chudě oblečená, zaujme ji králičí kožešina a brašna. Teprve po příchodu do osady ji napadne, kde by se mohla nacházet, protože jsou zde polozemnice. Náhle ji zastihne vojsko a uvězní ji, vojáci si o ní myslí, že patří ke Zličanům, a jejich velitel není nikdo jiný než Václav. Sotva si Bára uvědomí, na koho se dívá, naskočí jí v mysli přesné datum zavraždění vladaře ve Staré Boleslavi a rozhodne se, že tomu musí zabránit. Varovat Václava není snadné, protože se v jeho blízkosti pohybuje mladší bratr Boleslav.

Zličané jsou poraženi v Kouřimi a družina se i s Bárou vypraví nazpět do Prahy. Hlavní hrdinka neustále přemýšlí nad tím, co podniknout, taktéž jak je možné, že Václav vůbec nevypadá jako světec, nemá žádnou svatozář či dlouhý hábit, proč daleko více připomíná bojovníka, a kam se poděla ta velkolepá Praha, která už nyní měla být největším městem Čech. Zanedlouho si ji Václav zavolá, a jelikož se Bára neudrží, vyzradí i před Boleslavem, jaký ho čeká osud, čemuž ani jeden z bratrů nechce věřit.

Později se družina vypraví do Boleslavi na svátek Kosmy a Damiána, je konec září a blíží se den, kterého se Bára obává. Události se každopádně seběhnou jinak, než očekávala, a smrt Václava vyzní jako velké nedorozumění a nešťastná náhoda. Drahomíra, matka bratrů, bere vzápětí věci do svých rukou a pomáhá zmatenému synovi chopit se moci za každou cenu, jinak by Čechy rozvrátil chaos. Bára posléze zažije útěk do Saska, odkud se přenese nazpět do svého aktuálního času. Ihned vyhledá informace a zjišťuje, že se historikové neshodli na tom, jak přesně k vraždě došlo, dále nachází údaje o životě v raném středověku a objeví i pasáže z Kristiánovy legendy.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíle praktické části

Pro čtení potřebujeme předmět (časopis, knihu, článek), čas (potřebný pro vykonání předmětu) a motivaci (důvod číst).⁶⁸ Právě snaha vzbudit větší zájem o čtenářství u žáků byla jedním z cílů praktické části. Ze základních škol odchází ti, kteří jsou od literatury odrazeni, proto zde budeme zkoumat možnost, jak mladistvé seznámit poutavou formou s novými autory i mimo výuku českého jazyka. V tomto věku je důležité, aby si děti vybudovaly kladný, či alespoň neutrální vztah ke čtenářství, jelikož se jedná o vstupní bránu do širšího světa literatury a k dalším literárním dílům.⁶⁹

Veronika Válková je, jak již bylo uvedeno, autorkou, která seznamuje děti s historií prostřednictvím dobrodružných textů. Jedním z cílů bakalářské práce bylo seznámit žáky s její tvorbou a vyzkoušet si, jak by se daly autorčiny knihy nejlépe využít ve výuce dějepisu na druhém stupni základních škol, případně jak dané texty propojit s výukou českého jazyka a literatury.

Pro naplnění vize byly zvoleny didaktické pomůcky, konkrétně pracovní listy pro děti přibližně sedmé třídy. Obsahují úryvky vybraných děl ze série *Kouzelný atlas putování časem (Karel IV., Husité, Vikingové, Svatý Václav)* a k nim vytvořená cvičení na opakování faktografie dějepisu. Pro větší atraktivnost byly připojeny zajímavé diskuse a nechybí ani obohacující úkoly z oblasti lexikologie.

Účelem pracovních listů bylo získat vlastní zkušenosti z odučení takto naplánované hodiny, pokusit se skrze ně vypořádat, nakolik dokáží vzbudit u dětí zájem ke čtení, zdali může mít série Veroniky Válkové úlohu jako vhodná didaktická pomůcka pro vyučování a jestli by žáci podobně laděné hodiny uvítali častěji. Tyto a další otázky shromáždil krátký dotazník, který byl v posledních pěti minutách rozdán dětem, jeho výsledky společně s nabytou zkušeností posloužily pro sestavení závěru.

68 TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna*. Brno: Host, 2019, s. 30.

69 LUKAVSKÁ, Jana. *Dítěti vstříc. Teorie literatury pro děti a mládež*. Brno: Host, 2018, s. 7.

4.2 Tvorba pracovních listů

Pro praktickou část vznikl osmistránkový soubor, rozdělený na čtyři konkrétní témata, který byl posléze vyzkoušen při výuce dějepisu na základní škole v Českých Budějovicích. Kompozice pracovních listů je jednoduchá a přehledná, doplňují ji obrázky. Každý dvoulist začíná stručným úvodním textem, v němž nalezneme název knihy a nastínění příběhu Bářina dobrodružství. Děti se nejprve dozvědí, do jaké doby se hlavní hrdinka dostala, a co se zde přibližně odehrává, až poté vyplňují úkoly.

Téma první – *Karel IV.: Únos v Paříži* (Příloha 1) – je první knihou ze série, proto bylo zvoleno na začátek, aby se žáci seznámili s tím, jak svět Veroniky Válkové funguje. Po nastínění děje čeká děti úryvek, v němž se Bára poprvé setká s Karlem IV. a vypráví mu, jaký bude jeho život panovníka. Úkolem je doplnit slova hlavní hrdinky a jmenovat známé počiny Karla IV., zobrazené na obrázcích.

Další část popisuje život ve středověku, v němž se pohybují lidé, kterým Bára ne vždy zcela rozumí. Připojené jsou zde otázky z oblasti lexikologie, v textu lze spatřit tučně zvýrazněná slova (*fraucimor* a *prevét*), jejichž význam lze vydedukovat z kontextu, anebo využít práci se slovníkem. I další cvičení je možné propojit s výukou českého jazyka, neboť se jedná o výzvu napsat či vymyslet přirovnání o počasí.

Poslední dvě cvičení se pojí k témuž úryvku, v němž Bára vzpomíná, co všechno se ještě o Karlu IV. ve škole učila. Velice nadšeně prohlásí, že si pamatuje, kolik měl panovník manželek, načež Karel IV. zesmutní a dojde mu, že to nechtěl slyšet. Tento text mají žáci doplnit tím, že napíší jména všech manželek Karla IV., následuje závěrečná diskuse na otázku, zdali je či není moudré chtít znát svoji budoucnost.

Druhý pracovní list – *Husité: Dobrodružství s práčetem* (Příloha 2) – je postaven na podobném principu. Po úvodním textu čeká děti úryvek z bitvy na Vítkově, kde si Bára poslechne známou píseň husitů a úkolem je napsat její název. Vzápětí se opět dostáváme k propojení s lexikologií, i v této knize se nacházelo plno historismů, tudíž zde nalezneme otázky typu: jak vypadá řemdiš a oč se jedná, či jaký je význam slov setník a práce.

Úryvek pokračuje v Bářině příběhu z husitského Tábora, kde se baví se svým kamarádem o tom, co jsou to čtyři pražské artikuly. Žáci mají za úkol vypsát je z textu a přijít na to, který bod zmíněný nebyl. Bádání o výpravě do této doby završuje volná diskuse o Táboře, především se jedná o otázku, po čem město získalo své jméno.

Třetí dvoustrana – *Vikingové: Záhada rohatých přileb* (Příloha 3) – začíná zajímavostí o vikinzích, žáci dostanou za úkol diskutovat nad tím, proč dle výňatku z díla vikingové nenosili na přilbách rohy, jako to zná Bára z moderních filmů. Poprvé se zde vyskytne cvičení, jež vyžaduje vyhledávání na internetu. Nejprve se zde nachází získávání informací o knížeti a definice slova varjag, pak čeká děti bádání nad neznámými variantami názvů měst, do nichž vikingové putovali (Kaenugard a Mikligard).

Poslední listy – *Svatý Václav: Vraždou to nekončí* (Příloha 4) – obsahují poslední Bářinu výpravu, s níž se děti seznámí. Z důvodu toho, že přijde na konec vyučovací hodiny, byly zvoleny spíše zajímavé a jednodušší úkoly. Po úvodní části a nastínění příběhu přijde otázka, co žáci vidí na obrázku, a jak by se podle daného typu obydlí (polozemnice) dalo uhodnout, v jakém čase se hlavní hrdinka ocitla. Další na řadě je úryvek, jenž popisuje Bářino překvapení z toho, že si světce Václava představovala úplně jinak, nikoli jako jeho sochu, kterou zná z určitého místa, na které se připojený úkol zeptá.

Čtení pokračuje v části, kde se Bára musí přebrodit s družinou přes Vltavu a marně hledá Karlův most, který zatím nikdo nepostavil. Cvičení pod textem upozorňuje, že než bude zmíněný most postaven, bude stát přes řeku jiný, a to první kamenný most z roku 1170. Otázky zní, kdo ho nechá postavit a jak se bude most jmenovat. Dále si děti přečtou o nepoučitelné Báře, jež opět vyrazí budoucnost, tentokrát v podobě varování Václava před jeho vlastním bratrem. Úkolem je dopsat datum a místo Václavovy smrti. Nakonec je připojena zajímavost o platidlech a dotaz na název první české mince.

4.3 Zhodnocení práce s dětmi

Poté, co byla učební pomůcka v podobě pracovních listů připravená, následovalo rozeslání žádostí s cílem zajistit jejich vyzkoušení v praxi. Po dohodě s vyučující na druhém stupni Církevní základní školy v Českých Budějovicích byla vybrána třída 7. A, která měla již veškeré znalosti, potřebné pro práci s materiály, a navíc si mohla dovolit jednu hodinu postrádat a věnovat ji netypickému opakování látky.

Jednalo se o druhou vyučovací hodinu, probíhající v čase od 8:50 do 9:30 hodin, zúčastnilo se jí dvacet tři žáků, někteří chyběli, tudíž se nejednalo o plný počet. Prvních pět minut vyplnily úvodní informace, děti se dozvěděly, co je čeká a jaké důvody má přítomnost jiné vyučující. Pro počáteční motivaci posloužila ukázka vybraných knih ze

série Veroniky Válkové, třída si jednotlivé díly prohlédla a pochopila, jak bude hodina vypadat, někteří se viditelně těšili na změnu a neznámé příběhy.

4.3.1 Pracovní list: Karel IV.

Zahájení, tedy pracovní list na téma Karel IV. (Příloha 1), zabralo celkem deset minut. Jak bylo zmíněno, připojení středověkého krále na začátek mělo jediný důvod, a to snahu držet se chronologického uspořádání série o Bářiných výpravách, v nichž tvoří setkání s Karlem IV. děj první knihy. Dětem tak byl přečten úvodní text, díky němuž pochopily, co přibližně se v příběhu odehrává, a spontánním rozhodnutím vedoucí hodiny se jim dostalo i dalších informací o Báře a cestách, jelikož je zaujalo, jak kouzelný atlas funguje.

Úkol první: Bára se v minulosti seznamuje s Karlem, vypráví mu, jaký bude jeho život. Zmíní několik staveb a mnohé vynechá. Úkolem žáků je pojmenovat činy Karla IV., na něž Bára zapomněla, zachycené na obrázcích.

Řešení: Žáci si vzpomněli rychle a bylo nutné je upozornit, aby se nepřekřikovali. Společně došli k řešení, že kromě Karlova mostu by mohla hlavní hrdinka mluvit o Karlštejně, Hladové zdi, Svatováclavské koruně či katedrále svatého Víta. Diskutovalo se o tom, jaké ze zmíněných staveb děti navštívily. Jednalo se o snadný úkol, tudíž děti motivovalo zjištění, že tyto vědomosti bezpečně ovládají. Nejeden žák přidal zmínku o činu Karla IV., který byl navíc a nenacházel se na fotografii.

Úkol druhý: Bára poznává život ve středověku a zjišťuje, že některá slova nezná. Mladý kralevic zmiňuje fraucimor a prevét, jejichž význam mají žáci vysvětlit.

Řešení: Děti fraucimor neznaly, proto jim vedoucí hodiny poradila, že se jedná o historismus německého původu, a že frau znamená žena. Jeden žák navrhl, jestli jde o název pro služebnou, což nebylo zcela přesné. Jiná dívka řekla, že to jsou chůvy. Posléze děti pochopily, že se jedná o to i ono, tedy o celou skupinu osob, jež dělaly šlechticům doprovod. Dopídit se významu slova prevét bylo pro děti snadnější, že jde o středověkou toaletu, uhodly ihned. Vedoucí s dětmi zopakovala, co jsou archaismy a historismy, o nichž se nyní bavily. Nakonec došlo na otázku, kde by žáci hledali význam slov, pokud by ho z kontextu neodhalili. Nejčastějšími odpověďmi byly slovníky, internetové vyhledávače, či možnost zeptat se prarodičů.

Úkol třetí: Během prohlídky hradu ukazuje Karel, kde se bude konat hostina, přičemž pronese, že během té poslední byla taková zima, až praštělo dříví v lese. Bára

nejprve nepochopí, co tím myslel, poté jí ale dojde, že se to tak říká, protože jde o známé přirovnání. Úkolem je vyhledat či vymyslet další podobná, která se týkají počasí.

Řešení: Třída nejprve tápala, protože si nikdo nemohl na žádné přirovnání vzpomenout. Vedoucí hodiny proto započala přísloví „líje jako...“ a děti jej okamžitě doplnily, načež si vybavily další, například „zima jako na severním pólu“ a „zima jako na Sibiři“. Jeden žák s dovolením využil internet, aby vyhledal další, a to „rány jako u Verdunu“. Tento úkol byl zakončen připomenutím, že čeština je bohatý jazyk, který nám nabízí mnoho způsobů, jak vyjádřit jednu a tutéž skutečnost mnoha způsoby.

Úkol čtvrtý a pátý: Hlavní hrdinka si snaží vzpomenout, co všechno se o Karlu IV. učila ve škole. Veškeré informace vykládá budoucímu králi. V nadšení, že si toho tolik pamatuje, přidá vědomost o tom, že bude mít Karel IV. čtyři manželky. Žáci mají odpověď na otázku, jak se budou ony manželky jmenovat. Poslední úkol tvoří diskuse, zdali Bára učinila dobře, když Karlovi prozradila tak krutou pravdu o jeho životě.

Řešení: Jména manželek Karla IV. nedělala žákům sedmé třídy problém, nevzpomněli si jen na jejich přesné pořadí, v němž s Karlem tvořily pár. Při volnější diskusi na konci prvního tématu se třída zamyslela nad tím, jak nebezpečné Bářiny výpravy do minulosti jsou, a děti se jednohlasně shodly na tom, že rozhodně není moudré chtít znát svoji budoucnost, protože nemusí být vždy dobrá.

Zhodnocení tématu: Představení série zaujalo žáky svým neobvyklým nápadem, a to propojením lákavého fantasy se skutečnými historickými fakty. Na počátku hodiny se vyptávali a se zaujetím si prohlíželi jednotlivé díly. Téma Karla IV. je velice bavilo, celou dobu aktivně pracovali a nikdo nevyrušoval. Úkoly, které se pojí s výukou českého jazyka, ukázaly na rozmanité možnosti využití děl Veroniky Válkové i mimo oblast dějepisu. Nejvíce pozornosti získala diskuse o možnosti znát svoji budoucnost.

4.3.2 Pracovní list: Husité

Tématem druhého pracovního listu byli husité (Příloha 2). Pro začátek vedoucí přečetla stručné informace o tom, jak se Bářin příběh vyvíjel dál. Tentokrát se hlavní hrdinka ocitla na počátku patnáctého století. Děti byly překvapené, že Bára neputuje jenom na pěkná, bezpečná místa, nýbrž i do krvavých střetů jakým byla bitva na Vítkově. Při otázce, v jakém roce bitva probíhala, odpovědi žáci správně a rychle, neboť šlo o poslední látku, kterou před tímto opakováním v hodinách dějepisu probírali.

Úkol první: Počáteční úryvek prozrazuje, že se Bára nachází v probíhající bitvě na Vítkově. Kolem zní nejen cinkot zbraní, ale i jakýsi zpěv, jehož text si žáci mohou přečíst. Vynechán je v něm první verš, který je zároveň názvem známé písně.

Řešení: Jelikož toto období probírali nedávno, odpověď na otázku byla jednoduchá. Název *Kdož jsú boží bojovníci* řeklo hned několik žáků naráz. Vedoucí hodiny se proto zeptala, jestli znají nějakou další knihu, jež se husitského období týká. Děti nevěděly, proto vedoucí zmínila, že o této době psal například Alois Jirásek.

Úkol druhý: Po bitvě se Bára vyptává svého nového kamaráda Borka, jak to v jeho době chodí, a jak probíhal střet s křižáky, během něhož se dívka spíše schovávala. Chlapec nadšeně vypráví o jeho hrdinských činech, kdy bojoval s řemdihem. Bára neví, o čem to Borek mluví, protože takové slovo nezná. Následuje vyobrazení hned několika husitských zbraní, z nichž mají děti vybrat jednu, která je výše zmíněným nástrojem.

Řešení: Jedna žákyně se o husitské zbraně zajímala v rámci přípravy na nedávný referát. Popsala všechny obrázky s naprostou přesností (přidala palcát, sudlici, kropáč) a pomohla ostatním odhalit, která ze zbraní je onen řemdih, neboť vysvětlila, že jde o železnou ostnatou kouli připojenou řetězem k dlouhé tyči. Vedoucí hodiny se ze zajímavosti zeptala, zdali si žáci vzpomenu na dříve rozebíraný rozdíl mezi archaismy a historismy, a kam by takový řemdih zařadili. Odpověděli správně, že do historismů.

Úkol třetí: S historismy se třída setká i v dalším úryvku, v němž si Bára povídá se svým novým přítelem, především ji zarazí věta: „Můj setník říká, že jsem dobré práce.“ Úkolem je tedy opět přijít na význam slov, a to buď využitím slovníku či internetu.

Řešení: Žáci věděli, co znamená práce, ihned formulovali definici, že se jedná o dětského bojovníka ve středověku, který byl vyzbrojený prakem. U setníka váhali, z kontextu pochopili, že jde o jakéhosi nadřízeného, ale neviděli souvislosti. Vedoucí jim proto poradila, že set znamená sto, ale ani nyní to nedokázali odhalit. Nakonec se dozvěděli, že jde jednoduše o hodnost kapitána, doslova velitele sta vojáků.

Úkol čtvrtý: Borek neustále básní o pravidlech, načež se Bára vyptává a chce vědět víc. Posléze zjistí, že existují celkem čtyři pražské artikuly. Žáci mají v textu vyhledat znění tří pravidel a dopsat poslední, které se v daném úryvku nenachází.

Řešení: Děti si přečetly text a postupně ohlásily, když v něm upozorovaly některé z pravidel. Jako první si jeden žák všiml *svobody kázání slova Božího*, poté jedna dívka

přečetla větu, která obsahovala zmínku o *podobojí a jeho přijímání*. Následně dala třída dohromady třetí pravidlo, a to *potírání smrtelných hříchů*. Na poslední si nemohli vzpomenout, tudíž vedoucí připomněla, že jde o *zákaz světského panování kněží*.

Úkol pátý: Poslední text obsahuje zmínku o putování do husitského města s názvem Tábor. Opět jde spíše o zajímavost na konci pracovního listu, která uzavře další Bářinu cestu, s níž se děti seznámily. Otázka zní, po čem město Tábor získalo své jméno.

Řešení: Žáci započali hledání původu jména u tábořiště, napadlo je, že se na onom místě často tábořilo, zakládaly se ohně a husité stavěli domy, proto Tábor. Vzápětí se dozvěděli, že jméno města pochází od biblické hory Tabor u Nazaretu.

Zhodnocení tématu: I druhý pracovní list zabral žákům deset minut, navíc se zdálo, že je bavil stejně tak jako ten předchozí. Velice pravděpodobné je, že za aktivitou stálo nedávné probírání látky husitského období ve škole, pro žáky to bylo spíše jednoduché opakování toho, co měli čerstvě v paměti. Novou informaci jim ale přinesla zmínka o díle Aloise Jiráska, také se dozvěděli zajímavost o jihočeském městě Tábor.

4.3.3 Pracovní list: Vikingové

Následoval kratší blok, pracovní list na téma Vikingové (Příloha 3), na nějž bylo vyhrazeno přibližně pět minut času. Pro úvod byl nastíněn další příběh Báry Holečkové, v němž se do minulosti nepřenesla úmyslně, nýbrž kvůli své kočce, a skončila přímo pod bránou vikingského opevnění poblíž neznámého jezera kdesi na severu Evropy.

Úkol první: Po setkání s vikinky Bárou zjišťuje, že vůbec nevypadají tak, jak si představovala. Myslela, že budou mít na přilbách rohy, což není pravda. Žáci mají o této skutečnosti diskutovat a zkusit vymyslet, proč se jedná o nesmysl.

Řešení: Objevilo se hned několik originálních myšlenek. Například, že rohy na přilbách vikingové nemohli nosit, protože byly těžké, další nápad mluvil o tom, že se začaly přidělovat až v pozdější době. Posléze vedoucí objasnila, že rohy na přilbě byly nebezpečné, neboť se za ně mohlo zaseknout ostří protivníka, válečníkovi tudíž hrozil vážný úraz. Děti se rozpovídaly a připravily se na stručné opakování dalšího období.

Úkol druhý: Bára dorazila s výpravou do Kaenugardu, kde se setkala s místním vládcem Waldemarem, jehož známe spíše jako Vladimíra I. Otázkou je, jaké říši tento kníže vládl a v jaké to bylo přibližně době.

Řešení: Žáci vyhledali informace ohledně Vladimíra I., zjistili, že vládl Kyjevské Rusi v letech 980-1015. Vzápětí se zeptali, zdali hlavní hrdinka často potkává i méně známé postavy z historie, a odpovědí jim bylo, že ano, jelikož se tím spisovatelka snaží přiblížit i život méně známých, často obyčejných osob.

Úkol třetí: Po návratu domů si mladá cestovatelka zapisuje své poznatky. Do deníku si poznamená rozdíl mezi vikingem a varjagem. První pojem je Báře jasný, viking je seveřan v západní části Skandinávského poloostrova, u slova varjag zápis chybí, tudíž je na dětech, aby informace doplnily.

Řešení: Jedná se o poměrně složitou definici, tento úkol byl zvolen spíše k zamyšlení. Vedoucí poradila, že jsou si oba pojmy podobné, jde o seveřany, podnikající výpravy, ale liší se tím, kam jejich cesty mířily. Děti měly velice bystré a přesné nápady, například, že tito vikingové putovali po celé Evropě, hlavně do Kyjevské Rusi (odvozeno z předchozího úkolu). Vedoucí jejich teorii upřesnila tím, že se jednalo hlavně o obchodně-kořistnické výpravy do východní Evropy, Černomoří a Kaspicka.

Úkol čtvrtý a pátý: Do cestovního deníku přibudou i údaje o vzdálenosti, kterou hrdinové v této knize urazili. Bára cestovala s vikingy do Kaenugardu, toto město má v dnešní době známější název, stejně tak Mikligard, do něhož vikingové putovali, tentokrát již bez hlavní hrdinky. Cílem žáků je zjistit, o jakých městech se mluví.

Řešení: Vedoucí napověděla, že první město leží na Ukrajině a druhé v Turecku. Žáci správně vydedukovali, že vikingové navštívili Kyjev. Co se druhého místa týče, pomoci musel internet, a tak nakonec dospěli ke zjištění, že posledním cílem výpravy byl Konstantinopol, tedy dnešní Istanbul. Děti se doptávaly, tentokrát je zajímalo, jestli se Bára za svými přáteli vrátí, třeba znovu k vikingům, nebo za práčetem Borkem či Karlem. Vedoucí jim odpověděla, že se s některými opět uvidí, ale v časovém posunu.

Zhodnocení tématu: Ačkoliv bylo na tento pracovní list vyhrazeno nejméně času, žáci pracovali rychle, a vedoucí tak mohla přidat i několik zajímavostí a prostor pro otázky, s nimiž dále pracovala. Očekávalo se, že bude toto téma u dětí nejslabší, protože se mu ve výuce nedostává tolik prostoru, děti se ale rychle zorientovaly a z jejich zájmu o informace bylo zřejmé, že jim připadá období vikingských výprav poutavé.

4.3.4 Pracovní list: Svatý Václav

Závěrečný materiál byl zpracován, jak již bylo řečeno, pro zopakování doby prvních českých knížat, konkrétně Václava a jeho bratra Boleslava (Příloha 4). Pro vyplnění bylo

vyhrazeno deset minut. Úkoly byly zpracovány na podkladě knihy, jejíž děj se odehrává na pražském hradišti a později i ve Staré Boleslavi. Zařazení tohoto období na konec hodiny se řídilo tím, v jakém pořadí byly vydávány jednotlivé díly knižní série.

Úkol první: Bára se v úvodu knihy snaží zjistit, v jakém čase se ocitla. Následující část je proto ve stylu hádanky, úryvek popisuje zvláštní obydlí, podle nichž je možné odhadnout přibližné umístění v minulosti.

Řešení: Žáci si přečetli text a vedoucí je poprosila, aby zopakovali hlavní znaky, popisující daná obydlí. Jednalo se o polozemnice, které děti znaly, navíc správně zmínily, že se stavěly od pravěku až do raného středověku. Ve snaze rozvést spontánní diskusi došlo na otázku, jak by se žáci pokusili zjistit, v jaké době se ocitli, pokud by je potkal stejný osud jako Báru. Nejzajímavější se ukázala odpověď jedné žákyně, jež vymyslela detailní plán získání indicií o tamějším čase, napadlo ji zajít do kláštera a získat jakékoli údaje o místu, datu, nejlépe i okolí od kronikářů.

Úkol druhý: Úryvek pokračuje v momentě, kdy se čtenáři poprvé setkají s postavou Václava. Hlavní hrdinka je zmatená, protože kníže vůbec nevypadá tak, jak si představovala (se svatozáří kolem hlavy), nýbrž má podobu středověkého válečníka. Dívka si ihned vzpomene na známou sochu a otázkou je, kde se tato podobizna nachází.

Řešení: Jednalo se o snadné cvičení, tudíž odpověď zazněla bez delšího rozmyšlení. Vedoucí se proto rozhodla přidat informaci, a to zmínku o autorovi onoho pomníku svatého Václava na Václavském náměstí, jímž je Josef Václav Myslbek.

Úkol třetí: Družina knížete pochoduje k pražskému hradišti, jež se nachází na druhé straně Vltavy, kterou je nutné přebrodit, protože provizorní dřevěný most zničila voda. První kamenný bude postaven až v roce 1770. Otázkou je, jak se bude tento most jmenovat a kdo ho nechá postavit.

Řešení: Nejaktivnější jedinci vykřikli název Karlův most, brzy si však uvědomili, že datum nesedí, tudíž nemůže jít o známý počín Karla IV. Jeden žák si vzpomněl, že jde pravděpodobně o takzvaný Juditin most, ale nevybavil si jeho zakladatele. Nakonec musela vedoucí hodiny doplnit vědomosti žáků a připomenout panovníka Vladislava II.

Úkol čtvrtý: Bára se ze své první cesty do minulosti neponaučila a opět vyrazí budoucnost, tentokrát samotnému Václavovi, kterého velice překvapí, že by ho měl

zavraždit jeho vlastní bratr. Kníže se vyptává na podrobnosti, jež mu dívka sdělí, v úryvku jsou ale vynechané. Děti mají připomenout datum a místo vraždy.

Řešení: Žáci připomněli, že byl Václav usmrcen roku 935, a to ve Staré Boleslavi. Vedoucí se zeptala, proč se tisíc let od jeho smrti připomínalo roku 1929, a žáci odpověděli, že to tehdy nebylo přesné. Měli pravdu, starší kroniky mluví i o roce 929.

Úkol pátý: Poslední úryvek zobrazuje návrat Báry do přítomnosti, v němž si jako obvykle píše do deníku a vyhledává informace o své nejnovější cestě. V encyklopedii se dočte, že se v Praze za Václava platilo šátečky. Za vlády Boleslava už se jednalo o první historicky doložené mince a cílem je zjistit, jak se nazývaly.

Řešení: Prvním tipem žáků byly groše, načež je vedoucí upozornila, že myšlené mince jsou staršího původu. Následně se třída dobrala ke správné odpovědi, a to denárům.

Zhodnocení tématu: Čtvrtý okruh měl úmyslně zvolená jednodušší cvičení, neboť se počítalo s možnou únavou žáků. Ačkoliv většinu úkolů zvládli s minimální nápovědou, jejich zaujetí nebylo takové jako u předchozích témat. Zdali byla důvodem ona ztráta energie, anebo neatraktivita tohoto období zodpoví výsledky dotazníku, jímž se bude zabývat následující část této bakalářské práce.

4.4 Dotazník

Posledních pět minut hodiny vyplnil krátký anonymní dotazník (Příloha 5), jehož cílem bylo zjistit, jak děti hodnotí vyučování – v tomto případě opakování látky – za doprovodu jednotlivých děl z pera Veroniky Válkové. Soubor vytvořilo deset otázek, šest uzavřených a některé s odpovědí dobrovolnou. Tato podkapitola shrne jednotlivé dotazy a nejčastější odpovědi na ně, připojeny budou též nejkreativnější reakce žáků.

Úvodní otázka se snažila odhalit, jak žáci po odučené hodině vnímali dílo Veroniky Válkové, přesněji řečeno, zdali je úryvky z příběhů natolik zaujaly, aby si přečetli celou knihu. Celkem šestnáct dětí zaškrtnulo možnost, že je příběhy zaujaly, ale knihu číst neplánují. Zbýlých sedm by si alespoň nějaký díl rádo přečetlo. Je zajímavé, že se nenašel nikdo, koho by Bářino dobrodružství neoslovilo.

Posléze čekala děti otázka s výběrem toho, jaká výprava do minulosti jim v rámci odučené hodiny připadala nejzajímavější. Největší oblibu si získali vikingové, jejich pracovní list oslovil deset žáků, husity zvolilo šest jedinců, Karla IV. pět a pouze dva téma

svatého Václava. Dá se tedy uvažovat o tom, že za sníženou aktivitou na konci hodiny nemohla pouze únava, nýbrž neatraktivita tohoto období u žáků sedmé třídy.

Třetí otázku lze považovat za jednu ze stěžejních pro tuto práci, její znění bylo, zdali by děti uvítaly, kdyby se podobné příběhy využívaly ve výuce častěji. Překvapivé se ukázalo zjištění, že devatenáct hodnotitelů zaškrtnulo možnost ano/líbilo by se mi to, čtyři se rozhodli pro nevíím/je mi to jedno a negativní odpověď ne zvolil nikdo.

Účinnost materiálů ověřila následující dvojice dotazů. Žáci měli poznamenat, jestli si z hodiny odnesli novou informaci, a pokud ano, další část je žádala o shrnutí toho, o jakou vědomost se jedná. Pět jedinců zvolilo možnost, že žádnou novou informaci nezískali. Zbýlých osmnáct uvedlo různorodé údaje. Více než polovině utkvěl v mysli fakt, že „vikingové na přilbách nenosili rohy“. Tři žáky zaujalo, že „před stavbou Karlova mostu stál v Praze Juditin“. Jeden žák zmínil, že si zapamatoval „rozdíl mezi varjagem a vikingem“. Když se podíváme na odpovědi, spojuje je několik faktorů: děti si zapamatovaly především zajímavosti, tedy nejpoutavější informace, a týkaly se těch témat, která se v předchozí části ukázala jako nejatraktivnější.

Dále se dotazník soustředil na zjištění, do jaké míry je tvorba Veroniky Válkové mezi žáky sedmé třídy známá. Téměř celá skupina odpověděla, že o knihách neslyšela, pouze tři dotazovaní zvolili možnost, že sérii *Kouzelný atlas putování časem* znají, ale žádný díl prozatím nečetli. O tuto otázku se vedoucí hodiny zajímala již v průběhu vyučování, neboť dvě žákyně zmínily, že si publikace vybavují z knihkupectví. Skutečnost, že žádný díl nečetly, doplnily slovy, že tehdy nevěděly, o co v příběhu jde, a že jim celá série nyní připadá zajímavější.

Další dvojice dotazů se týkala možné znalosti jiné knihy inspirované historií, případně zde byl prostor pro název konkrétního díla. Pět žáků uvedlo Staré pověsti české, jeden žák zmínil Staré řecké báje a pověsti, objevila se i zmínka o Vražedné historii, v tomto případě se ale nejedná o literaturu, nýbrž o dokumentární televizní seriál.

Poslední dvě otázky byly přidány pro zpestření hodiny, dle atmosféry ve třídě šlo o nejpoutavější část z celého vyučování, neboť se zde pracovalo s fantazií dětí. První úkol zněl: „Představte si, že můžete kouzelný atlas ovládat. Jaké místo/dobu byste rádi navštívili?“ Navázalo doplnění: „Zkuste si představit, že jste se v té době na onom místě ocitli. Krátce popište, jaký by byl váš plán a co byste dělali?“

Odpovědi, z nichž je patrná touha po dobrodružství: 1) „Doba řeckých bohů, chtěl bych se zeptat lidí, kde je Olymp.“, 2) „Karibik, když existovali piráti. Ráda bych s nimi podnikala různé výpravy a hledala poklady, taky bych se naučila bojovat s mečem.“, 3) „Chtěla bych se setkat s prvním československým prezidentem, starala bych se o jeho koně a jela bych s panem Masarykem na vyjížděku.“, 4) „Husitské války, kde bych bojoval proti křižákům a naučil bych se používat jejich zbraně.“, 5) „Ráda bych poznala život vikingů, jak žili a co dělali, taky bych jim pomohla s bojem.“, 6) Potkal bych Adolfa Hitlera a řekl bych mu, aby šel raději znovu malovat.“, 7) „Zeptala bych se Marie Terezie, kolik má šatů a co jí obvykle k večeři, a také jak jako císařovna žije.“

Našly se i výjimky, jež se týkaly osobního života či aktuálního dění: 8) „Chtěl bych se vrátit na začátek války mezi Ruskem a Ukrajinou, chtěl bych je přemluvit, aby se neválčilo.“, 9) „Rád bych se vrátil do minulého léta, abych změnil to, co se stalo.“, 10) „Vrátil bych se do dne před losováním čísel a vyhrál bych hodně peněz.“

Závěrečná aktivita zaujala třídu nejvíce, někteří se dokonce o své kreativní nápady chtěli podělit s ostatními. V odpovědích se vyskytovaly doby plné akce, nebezpečných střetů a dobrodružných výprav, či zmínky o životech významných osob, zejména panovníků, diktátorů či prezidentů. Po shrnutí nejoriginálnějších myšlenek žáků je zřejmé, nakolik je pro ně téma cestování časem atraktivní.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala vytyčenému tématu, tedy tvorbě české spisovatelky Veroniky Válkové a didaktickému využití jejích knih na druhém stupni základní školy. Teoretická část prozkoumala historickou prózu pro děti a mládež, do které díla spisovatelky spadají. Vývoj takto zaměřené literatury byl popsán od 70. let 19. století do období po roce 1989. Pro autorčinu současnost je typická žánrová rozrůzněnost, neboť od devadesátých let docházelo k rozšiřování historické tematiky, kterou nalezneme v pověstech, literatuře faktu, komiksech, populárně naučné próze i tradiční beletrii.

V další části jsme se podívali na tvorbu Veroniky Válkové a zjistili jsme, že didaktické pojetí obsahuje většina jejích počinů a edice *Kouzelný atlas putování časem* není výjimkou. Již před rokem 2002 vznikla autorčina první verze Bářina příběhu a nápad s tematikou cestování časem, jenž měl zároveň vzdělávat. Edice vychází od roku 2011. Knihy si dávají za cíl pobavit mladé čtenáře a poučit je nejen o historických faktech, nýbrž i o kultuře tamějších obyvatel. Jedná se o krátké novely, prózy s dívčí hrdinkou, kde dominuje fantasy žánr s detailním odrazem historické skutečnosti.

Praktická část se přesunula k hlavnímu cíli, a to didaktickému využití takzvaných „Bárovek“ na druhém stupni základní školy. Stěžejním záměrem bylo seznámit žáky s edicí a vyzkoušet si, jak by se daly autorčiny publikace využít ve výuce dějepisu, případně jak by se texty mohly propojit s vyučováním českého jazyka a literatury.

Pro naplnění vize posloužily učební pomůcky, konkrétně pracovní listy pro děti přibližně sedmé třídy základních škol, složené z úryvků vybraných děl ze série a k nim vytvořených cvičení na opakování faktografie či rozvíjení kreativního myšlení v podobě zajímavých diskusí a obohacujících úkolů z oblasti lexikologie.

Účel pracovních listů, tedy získání vlastních zkušeností z odučení takto naplánované hodiny a vypořádání reakce žáků na vzdělávání skrze dobrodružné příběhy, byl ověřen praxí na Církevní základní škole v Českých Budějovicích. Hodinová práce inspirovaná sérií knih podnítila třetinu žáků k tomu, aby si některou z knih přečetli, přičemž téměř všichni uvedli, že by podobně laděné hodiny uvítali častěji.

Otázka, jestli jde o vhodnou didaktickou pomůcku, byla vyhodnocena z pozorování reakce dětí a jejich odpovědí v dotazníku. Většina žáků si z hodiny odnesla nové informace, získané především díky poutavým literárním textům, které ji obsahovaly. Co se celkového vyučování týče, žáci byli pozorní, aktivní, tudíž je možné se domnívat, že se pracovní listy ukázaly jako efektivní.

Žáky nejvíce zaujala tvorba vlastní cesty časem, kde se naplno projevila jejich kreativita. Jelikož se nejoblíbenějším tématem stali vikingové, nepřekvapilo, že o nich mnoho jedinců psalo. Ukázalo se, že děti na minulosti nejvíce přitahují doby plné akce, nebezpečných střetů a dobrodružných výprav, či životy významných osob, zejména panovníků, diktátorů či prezidentů. Jedná se o motivy, s nimiž Veronika Válková pracuje, a díky kterým je pro mladé čtenáře viditelně snazší a zábavnější naučit se prostřednictvím Bářiných příběhů nové informace nejen o historii.

ZDROJE

PRIMÁRNÍ LITERATURA

VÁLKOVÁ, Veronika. *Husité: Dobrodružství v práčetem*. Praha: Bambook, 2012. Kouzelný atlas putování časem. ISBN 978-80-271-0126-9.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Karel IV.: Únos v Paříži*. Praha: Bambook, 2011. Kouzelný atlas putování časem. ISBN 978-80-271-0128-3.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Svatý Václav: Vraždou to nekončí*. Praha: Bambook, 2015. Kouzelný atlas putování časem. ISBN 978-80-247-5225-9.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Vikingové: Záhada rohatých přileb*. Praha: Bambook, 2013. Kouzelný atlas putování časem. ISBN 978-80-247-4762-0.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století*. Praha: Československý spisovatel, 1985. ISBN 22-149-85.

ČENKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

DOKOUPIL, Blahoslav. *Čas člověka, čas dějin. (Poznámky k vývoji české historické prózy 1966-1986)*. Praha: Československý spisovatel, 1988.

DOKOUPIL, Blahoslav. *Český historický román 1945-1965*. Praha: Československý spisovatel, 1987.

GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež (ve srovnávacím žánrovém pohledu)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. ISBN 14-326-84.

HUTAŘOVÁ, Ivana. *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Tauris, 2003. ISBN 80-211-0461-9.

CHALOUPKA, Otakar, VORÁČEK, Jaroslav. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. ISBN 13-809-79.

KOPÁČ, Radim. *Česká literatura pro děti a mládež (2000-2011)*. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2012. ISBN 978-80-87546-03-1.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H&H, 2002. ISBN 80-7319-020-6.

LUKAVSKÁ, Jana. *Dítěti vstříc. Teorie literatury pro děti a mládež*. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-413-2.

MANDYS, Pavel. *2 x 101 knih pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 2013. ISBN 978-80-00-03336-5.

MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

TOMAN, Jaroslav. *Současná česká literatura pro děti a mládež*. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-7204-170-3.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Rodina, škola, knihovna*. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-994-6.

URBANOVÁ, Svatava, ROSOVÁ, Milena. *Žánry, osobnosti, díla: historický vývoj žánrů české literatury pro mládež – antologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-604-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

VÁLKOVÁ, Veronika, 2010. O autorce. *Watemala* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.wetemaa.cz/adam-andres/o-autorce/>.

VÁLKOVÁ, Veronika, 2021. Kde už Bára byla. *Bářin kouzelný atlas: aneb uvěřitelná i neuvěřitelná dobrodružství v minulosti s kočkou v patách* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.kouzelnyatlas.com/vypravy/kde-uz-bara-byla/>.

PhDr. Veronika Válková. Bibliografie. *Grada* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.grada.cz/autor/valkova-veronika/>.

VÁLKOVÁ, Veronika. O nás: Veronika Válková. *Bářin kouzelný atlas* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.kouzelnyatlas.com/products/veronika-valkova/>.

VÁLKOVÁ, Veronika. Veronika (nejen) Sama doma. *Veronika Válková* [online]. [cit. 2024-2-8]. Dostupné z: <https://www.veronika-valkova.com/televize/>.

VÁLKOVÁ, Válková, 2021. Kam se Bára chystá. *Bářin kouzelný atlas* [online]. [cit. 2024-2-8]. Dostupné z: <https://www.kouzelnyatlas.com/vypravy/kam-se-bara-chysta/>. PhDr. Veronika Válková. Životopis. *Grada* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.grada.cz/autor/valkova-veronika/>.

Společenství kouzelného atlasu. *Grada* [online]. [cit. 2024-2-7]. Dostupné z: <https://www.grada.cz/detsky-knizni-klub/dkk/spolecenstvi-kouzelneho-atlasu/>.

OBRÁZKY

BARTEL, Tim. Řemdiň [foto], 2006. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Husitsk%C3%A9_zbran%C4%9B.

Hladová zed' [foto], 2006. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hladov%C3%A1_ze%C4%8F.

Katedrála svatého Víta [foto], 2008. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Katedr%C3%A1la_svat%C3%A9ho_V%C3%ADta,_V%C3%A1clava_a_Vojt%C4%Bcha.

Klid'as Velikán [foto]. In: *Tabaluga* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: <https://tabaluga.estranky.cz/clanky/jak-vycvicit-draka/>.

Morgenštern v muzeu [foto], 2005. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Krop%C3%A1%C4%8D_%28zbra%C5%88%29.

Svatováclavská koruna [foto], 2016. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Svatov%C3%A1clavsk%C3%A1_koruna.

Palcát na dřevěné násadě [foto]. In: *Drakkaria* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: <https://www.drakkaria.cz/repliky-zbrani-noze/sekery-bijaky-halapartny/palcat-na-drevene-nasade-presna-kopie.html/>.

Socha svatého Václava [foto], 2006. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pomn%C3%ADk_svat%C3%A9ho_V%C3%A1clava.

Sudlice ušatá [foto]. In: *Dřevěné meče* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: <https://drevenemece.cz/domu/95-sudlice-usata.html>.

ZARZECKI, Ardadiusz. Hrad Karlštejn [foto], 2008. In: *Wikipedia* [online]. [Cit. 20.4.2024]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Karl%C5%A1tejn>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Počiny Karla IV.....	42
Obrázek 2 – Husitské zbraně.....	44
Obrázek 3 – Moderní podoba vikinga.....	46
Obrázek 4 – Socha svatého Václava.....	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1	Pracovní list: Karel IV.
Příloha 2	Pracovní list: Husité
Příloha 3	Pracovní list: Vikingové
Příloha 4	Pracovní list: Svatý Václav
Příloha 5	Dotazník

PŘÍLOHA 1 – PRACOVNÍ LIST: KAREL IV.

Úvodní text: Karel IV. Únos v Paříži

Mladá dívka Bára se s rodiči přestěhovala do nového domu. Při prozkoumávání půdy našla dřevěnou truhlu, na jejímž dně leželo album. K jejímu překvapení se jednalo o atlas plný nepopsaných map, jenž byl kouzelný a dokázal ji přenést v čase. První cesta zavedla Báru do roku 1330 ve Francii, kdy v Paříži vyrůstal budoucí král Karel IV.

Přečtěte si úryvky a odpovězte na otázky.

(Bára se v minulosti seznamuje s Karlem. Vypráví mu, jaký bude jeho život.)

„...Pojď, řekneš mi všechno, co ses o mně učila. Čím si zasloužím, že budu – nejslavnější?“

„Tak třeba,“ začala, „toho spoustu založíš.“

„Například?“

„Například Karlův most,“ vzpomněla si Bára na první Karlův zakladatelský počín.

(Veronika Válková, Karel IV.: Únos v Paříži; str. 78, 82)

ÚKOL 1) Na obrázcích jsou další počiny Karla IV. Popište je.

Obrázek 1 – Počiny Karla IV.

(Bára poznává život ve středověku a zjišťuje, že některá slova nezná.)

„Mohli byste se sejít tady, nikdo vás tu neuvidí,“ nabídla velkoryse pokojíček, který jí ani nepatřil.

„Ale jak to dáme Blance vědět?“ rozhodil rukama Karel. „Přes hradbu chův, komorných a dalšího fracimoru se k ní nedostanu!“

(...)

„Hele,“ začala a rovnou zrudla. „Kam se tady u vás chodí na záchod?“

„Venku, kam chceš, prostě si najdeš nějaký klidný koutek...“

„A vevnitř?“ Bára už se bála, co se dozví.

„Vevnitř na prevét nebo na noční mísu.“

(Veronika Válková, Karel IV.: Únos v Paříži; str. 50, 60)

ÚKOL 2) Napište význam podtržených slov. (Pokud nevíte, vyhledejte na internetu.)

➤ Fraucimor =

➤ Prevét =

(Karel provádí Báru po hradě v Paříži.)

„Tady bude hostina,“ vysvětlil Báře Karel. „Ještě, že už je jaro, když byla vánoční hostina, tak lidem, kteří seděli uprostřed, zamrzala voda v pohárech, jaká tu byla zima, a to se topilo v obou krbech celými pařezy.“

„To tu bylo pod nulou?“ nechtěla věřit svým uším Bára.

„Co bylo pod čím?“ nechápal Karel a Báře došlo, že ve středověku asi neznají teploměry.

„To tu mrzlo?“ opravila se.

„Až praštilo dříví v lese,“ zasmál se Karel a vlekl ji dál.

(Veronika Válková, Karel IV.: Únos v Paříži; str. 52-53)

ÚKOL 3) Budoucí král nechápe, proč by Bára měřila teplotu čísly, protože první teploměr vznikl až v novověku. Karel ale použije tučně zvýrazněné přirovnání, které vyjadřuje, jaké bylo počasí. Zkuste vymyslet další přirovnání o počasí a níže je napište.

(Bára vzpomíná, co všechno se o Karlu IV. učila.)

„Karel Čtvrtý měl čtyři manželky, to se dobře pamatuje, když byl Čtvrtý. Tedy když jsi – budeš...“

Karel na ni chvíli nevěřicně hleděl.

„Víš, co jsi mi právě řekla?“

„Jo, že budeš mít čtyři manželky.“

„Ano. Což znamená, že nejméně třikrát ovdovím. Řekla jsi mi, že tři svoje ženy doprovodím ke hrobu! To jsem nechtěl vědět! Nechtěl jsem vědět, že mi umřou – ne jedna, ale rovnou tři manželky!“

V Báře by se krve nedořezal.

„Mně to nedošlo,“ zašeptala.

(Veronika Válková, Karel IV.: Únos v Paříži; str. 86-87)

ÚKOL 4) Vzpomeňte si (nebo vyhledejte), jak se jmenovaly čtyři manželky Karla IV.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

ÚKOL 5) Myslíte, že bylo moudré chtít znát svoji budoucnost?

➤ (diskuse)

PŘÍLOHA 2 – PRACOVNÍ LIST: HUSITÉ

Úvodní text: Husité: Dobrodružství s práčetem

Bára se stala zkušenou cestovatelkou. V tomto díle se snažila zjistit, jestli by si mohla sama určit, do jaké doby se podívá. Velice si přála vidět Tróju, ale nepovedlo se. Magická kniha ji přenesla do doby husitů na počátek patnáctého století.

Přečtěte si úryvky a odpovězte na otázky.

(Hlavní hrdinka se octila poblíž probíhající bitvy na Vítkově.)

Od příkopů se najednou ozval zpěv asi tři desítek hrdel a byl to zpěv vznešený a velebný. Pro Báru to byla melodie nezvyklá a mrazilo ji z toho po celém těle, ale bylo to příjemné mrazení (...).

_____?

a zákona jeho,

prostež od Boha pomoci

a úfajtež v něho,

že konečně s ním

vždycky zvítězíte.

(Veronika Válková, Husité: Dobrodružství v práčetem; str. 45)

ÚKOL 1) Pro husity je typická jejich známá píseň. Doplňte její název.

(Po bitvě se Bára vypyťává nového kamaráda Borka.)

„Ty jsi... taky bojoval?“ osmělila se zeptat mezi dvěma lžícemi.

Borek kývl.

„Aspoň šest jsem jich srazil kamenem ze sedla,“ pochlubil se. „Mám dobrou trefu. Ale pak se dostali moc blízko a už se do nich prát nedalo. Tak jsem si vzal řemdih.“

„Co sis vzal?“ zeptala se Bára, protože tohle slovo slyšela poprvé v životě. Borek jí na zbraň ležící vedle něj na zemi ukázal. Byla to železná ostnatá koule připojená řetězem k asi metr dlouhé tyči. Tedy tím bych ránu do hlavy dostat nechtěla, otrásla se Bára.

(Veronika Válková, Husité: Dobrodružství v práčetem; str. 50)

ÚKOL 2) Zakroužkuj mezi zbraněmi řemdih, o němž se mluví v úryvku.

Obrázek 2 – Husitské zbraně

(Stejně jako v době Karla IV., i nyní narazila Bára na nepříliš známá slova.)

„Hrděbor,“ odpověděl Borek a Bára skousla rty, aby zase nevyprskla smíchy.

„Hrdý bojovník,“ usmála se žena. „To je krásné jméno. Děláš mu čest?“

„Snažím se,“ pokrčil rameny Borek. Ted', když si sundal kuklu a halenu, bylo vidět, že mu paží kus pod ramenem projel šíp. „Můj setník říká, že jsem dobré práce.“

(Veronika Válková, *Husité: Dobrodružství v práčetem*; str. 53)

ÚKOL 3) Napište význam podtržených slov. (Pokud nevíte, vyhledejte na internetu.)

➤ Setník =

➤ Práce =

(Během volné chvíle se Bára dozvídá, co jsou to čtyři pražské artikuly.)

„To je jedno z našich pravidel. Svobodný výklad Písma Božího. Každý se má v Písmu vyznat a má o něm přemýšlet. Nečekat jen na to, co mu řekne kněz při kázání,“ vysvětlil Borek.

Aha, to je docela fajn, řekla si Bára. Proto s nimi Alžběta rozebírala to, o čem předtím Mikuláš vykládal. Ta husitská pravidla ji začala zajímat.

„A jaká máte ještě pravidla?“

„Hlavní je přijímání pod obojí.“

„To už znám.“

„Potom chceme, aby byli lidé za svoje hříchy trestáni ne podle stavu, ale podle toho, čím se provinili.“

(Veronika Válková, *Husité: Dobrodružství v práčetem*; str. 130)

ÚKOL 4) Vypište z úryvku zmíněná pravidla. Jeden bod Borek nestihl zmínit, doplňte ho.

1.

2.

3.

4.

(Bára se svým kamarádem úspěšně doputovala do husitského města.)

Pozdě odpoledne se dostali na dohled od Tábora. Na rozdíl od Bechyně měl hradby z větší části palisádové a vypadal skutečně spíš jako opevněné vojenské ležení než jako opravdové město. Ale nad hradbami se tyčila věž hradu.

„To je Kotnov,“ vysvětlil Borek.

„A proč se to tady celé nejmenuje Kotnov? Proč Tábor?“

(Veronika Válková, *Husité: Dobrodružství v práčetem*; str. 109)

ÚKOL 5) Víte, po čem město Tábor získalo své jméno?

➤ (diskuse)

PŘÍLOHA 3 – PRACOVNÍ LIST: VIKINGOVÉ

Úvodní text: Vikingové: Záhada rohatých přileb

Tentokrát Bára necestovala úmyslně, za aktivaci přenosu mohla její kočka, která si na jednu z map lehla. Dívka se pro své zvířátko natáhla, ale bylo pozdě. Opět se propadla do minulosti, a to přímo pod brány vikingského opevnění poblíž neznámého jezera kdesi na severu.

Přečtěte si úryvky a odpovězte na otázky.

(Po setkání s vikinky Bára zjišťuje, že vůbec nevypadají tak, jak si představovala.)

A když jsou to vikingové, tak je v pořádku, že bojují a zabíjejí jiné lidi, protože to prostě vikingové dělají. ALE! uvědomila si Bára jisté nesrovnalosti. Vikingové nosí přilby s rohy a mají pořádné vousy. Jako Škytákův tatínek z filmu Jak vycvičit draka. Nebo jako Sigurd. Pokud má Sigurd přilbu s rohy, tak je tedy ukázkový viking. Ale ti ostatní? Skoro všichni mají vousy ostríhané nakrátko. No, třeba se nějak měnila móda.

(Veronika Válková, *Vikingové: Záhada rohatých přileb*; str. 57-58)

ÚKOL 1) Rohy na přilbách vikingové neměli, dokázali byste uhodnout, proč?

➤ (diskuse)

Obrázek 3 – Moderní podoba vikinga

(Bára dorazila do Kaenugardu, kde se setkala s místním knížetem.)

„(...) A zatímco ona se nechala pokřtít, aby se svatbě vyhnula, já jsem se pokřtít dal, abych se mohl oženit!“

„Cože?!“ zahulákal překvapeně Sigurd. „Ty jsi vážně přijal křest?“

„Jeden bůh na nebi, jeden vládce na zemi,“ řekl **Waldemar**. „Tohle chápe i ten poslední křupan. A mikligardský Basileos je teď můj spojenec. Předtím měl pocit, že je něco víc, přestože škemral o pomoc, když se proti němu vzbouřilo jeho vlastní vojsko. Má to spoustu výhod.“

(Veronika Válková, *Vikingové: Záhada rohatých přileb*; str. 138)

ÚKOL 2) Waldemara známe spíše jako Vladimíra I., knížete, který se zasloužil o christianizaci své říše. Zjistěte na internetu, o jaké říši je řeč a kdy v ní vládl.

(Po návratu si mladá cestovatelka zapisuje nové poznatky.)

A tak mohla konečně slavnostně doplnit nadpis své páté cesty do minulosti:

Cesta 5. Kyjevská Rus někdy mezi léty 990-996

Hned po nadpis si napsala dvě nejdůležitější slovíčka:

VIKING = severan, který se vydal na námořní výpravu. Severan je Švéd, Nor, Dán nebo Island'an. Tohle slovo se užívalo v západní části Skandinávského poloostrova.

VARJAG = ...

(Veronika Válková, Vikingové: Záhada rohatých přileb; str: 167)

ÚKOL 3) Dopište definici druhého slova, které si Bára zaspala do deníku.

➤ Varjag =

(Báru nejvíce překvapí vzdálenost, kterou při svém dobrodružství urazila.)

A pak změřila vzdálenost mezi Novgorodem a _____. Vzdušnou čarou to bylo 900 km, ale řeky se různě kroutily, takže ve skutečnosti urazili určitě alespoň o sto kilometrů víc. Začala se cítit jako hrdinka.

Tak tohle musím v deníku mít, rozhodla se, zaklapla atlas a odnesla si ho do pokoje.

(Veronika Válková, Vikingové: Záhada rohatých přileb; str: 162)

ÚKOL 4) Bára cestovala z Novgorodu až do Kaenugardu. (Jeho známější varianta patří na vynechané místo.) Pod jakým názvem známe dnešní ukrajinské město Kaenugard?

➤ Kaenugard =

ÚKOL 5) Když se Bára vrátila domů, Varjagové pokračovali ve své cestě až do dalekého Mikligardu. Zkuste vyhledat na internetu, o jaké město jde tentokrát.

➤ Mikligard =

PŘÍLOHA 4 – PRACOVNÍ LIST: SVATÝ VÁCLAV

Úvodní text: Svatý Václav: Vraždou to nekončí

Toto Bářino dobrodružství se odehrálo v první polovině desátého století v Čechách. Jakmile se dívka ocitla v minulosti, pátrala po indiciích, co by jí pomohly odhalit, kde se nachází. Během krátkého pobytu na Pražském hradě, kde se seznámila s Václavem a Boleslavem, ji znalosti ze školy varovaly, že se blíží významná událost.

Přečtěte si úryvky a odpovězte na otázky.

(Na začátku každé cesty se Bára snaží co nejdříve zjistit, kde a kdy se to ocitla.)

Od posledního dubu se mírně svažovala loučka k vesnici čítající asi pět nebo šest chalup.

Tedy chalup...

Vypadalo to, jako by ze země trčely jenom doškové střechy. Bud' se domky propadly, nebo je zašlapal nějaký obr, nebo... Ano, nebo jsou to _____, o kterých se učili ve čtvrté třídě, když ve vlastivědě začínali s českými dějinami. V _____ žil kde kdo. Lidi v pravěku, Keltové, Slované, dokonce ještě ve středověku se v nich bydlelo.

(Veronika Válková, Svatý Václav: Vraždou to nekončí; str. 18)

ÚKOL 1) Jednou z indicií, které Báře pomohly odhalit, kde se ocitla, byla výše popsaná obydlí. Jak se nazývala?

(Bára se diví, nakolik je realita od její zkreslené představy Václava jiná.)

Světce si tedy Bára představovala úplně jinak. Především se svatozáří kolem hlavy. (...) Pravda, znala také sochu svatého Václava z _____, kde kníže sedí v plné zbroji na válečném oři, ale tak nějak předpokládala, že je to básnická, tedy v tomto případě spíš sochařská nadsázka, kterou chtěl autor vyjádřit, že je Václav ochráncem českých zemí.

Václav jako světec nejen nevypadal, ale ani se tak nechoval. Byl to úplně normální středověký válečník.

(Veronika Válková, Svatý Václav: Vraždou to nekončí; str. 23)

ÚKOL 2) Napište, kde se socha svatého Václava, o které Bára mluví, nachází.

Obrázek 4 – Socha svatého Václava

(Družina pochoduje k pražskému hradišti, Bára pozoruje dění.)

Načež jí došlo, že Pražský hrad, nebo možná spíš pražské hradiště, protože jako hrad to nevypadá, je na druhé straně Vltavy, přes kterou ještě nevede most, a že jediná možnost, jak se tam dostat, je Vltavu přebrodit.

No to ne, málem se o ni pokusil couravý psotník. Přece nebudeme brodit Vltavu! Jak může být hluboká? Taková obrovská řeka? Nejmiň padesát metrů! Vždyť se všichni utopíme!

(Veronika Válková, Svatý Václav: Vraždou to nekončí; str. 39)

ÚKOL 3) Vltavu bylo nutné přebrodit, protože první kamenný most byl postaven až na konci dvanáctého století roku 1170. Zjistěte, jak se most jmenoval a kdo ho nechal postavit.

(Dívka se i přes veškerý strach rozhodne varovat českého knížete.)

Bára radši zavřela oči. Nadechla se s pocitem, že skáče do ledové vody, vyhrkla:

„Václava zabije Boleslav!“

A pak oči zase otevřela.

Hleděla přímo do Boleslavových očí rozšířených... Překvapením? Úžasem? Hrůzou?

„Já,“ hlesl Boleslav.

(...)

Václav mu konejšivě položil ruku na paži, ale ani on nespouštěl z Báry oči.

„Viděla jsi, jak se to stane?“ zeptal se.

(Veronika Válková, Svatý Václav: Vraždou to nekončí; str. 55)

ÚKOL 4) Bára nakonec prozradí i to, kde a kdy k vraždě dojde. Doplňte tyto informace.

(Po návratu domů si Bára jako obvykle dohledává informace o dané době.)

A také se dočetla, že v desátém století se v Čechách, nebo aspoň v Praze, neplatilo peníze, ale jemnými plátěnými šátečky, a že od toho slova plátno pochází sloveso platit. Proto tehdy Elgiva, když ji posílala do Ústí pro jídlo, mluvila o tom, že nemá ani peníze, ani šátky.

(Veronika Válková, Svatý Václav: Vraždou to nekončí; str. 161)

ÚKOL 5) Bára zmínila platidlo – takzvané plátěné šátečky. První historicky doložené české mince nechal razit až Boleslav I., bratr Václava. Dokážete zjistit, jak se mince nazývaly?

PŘÍLOHA 5 – DOTAZNÍK

- 1. Zaujaly vás úryvky z příběhů natolik, abyste si přečetli celou knihu?**
 - ☐ Ano, rád/a bych si nějaký díl přečetl/a
 - ☐ Zaujalo mě to, ale knížku číst neplánuji
 - ☐ Ne, toto téma mě neoslovilo

- 2. Jaká výprava do minulosti vám připadá nejzajímavější?**
 - ☐ Doba Karla IV.
 - ☐ Husité
 - ☐ Vikingové
 - ☐ Svatý Václav

- 3. Uvítali byste, kdyby se podobné příběhy využívaly při výuce častěji?**
 - ☐ Ano, líbilo by se mi to
 - ☐ Nevím/Je mi to jedno
 - ☐ Ne, nebavilo by mě to

- 4. Zapamatovali jste si z dnešních úryvků o cestách časem nějakou novou informaci?**
 - ☐ Ano
 - ☐ Ne

- 5. Pokud ano, o jakou informaci se jedná? (Pokud ne, nechte prázdné.)**

- 6. Slyšeli jste už dříve o knižní sérii Kouzelný atlas putování časem?**
 - ☐ Ano, dokonce jsem ji četl/a
 - ☐ Ano, sérii znám, ale nečetl/a jsem ji
 - ☐ Ne, knižní sérii jsem neznal/a

- 7. Četli jste/znáte nějakou jinou knihu inspirovanou historií?**
 - ☐ Ano
 - ☐ Ne

- 8. Pokud ano, o jakou knihu se jedná? (Pokud ne, nechte prázdné.)**

- 9. Představte si, že můžete kouzelný atlas ovládat. Jaké místo/dobu byste rádi navštívili?**

- 10. A nakonec si zkuste představit, že jste se v té době na onom místě ocitli. Krátce popište, jaký by byl váš plán a co byste dělali?**